

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

В. О. Болотова, В. В. Бурега, Н. О. Ляшенко

СОЦІОЛОГІЯ

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи
студентів усіх спеціальностей
денної форми навчання та дистанційного навчання

Під загальною редакцією проф. В. В. Буреги

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 1 від 23.06.2016 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2016

УДК 316
ББК 60 5
Б 72

Рецензент:

Л. В. Перевалова, канд. філос. наук, доцент, зав. каф. права НТУ «ХПІ»;
О. В. Сердюк, канд. соц. наук, доц., зав. соціально-психологічної лаб.
ХНУВС

Б 72 В. О. Болотова Соціологія : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів усіх спеціальностей денної форми навчання та дистанційного навчання / В.О. Болотова, В.В. Бурега, Н.О. Ляшенко ; під заг. ред. проф. Буреги В.В. – Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – 108 с.

ISBN

Даний навчально-методичний посібник містить теми есе, завдання для самостійної роботи та тести за темами з курсу «Соціологія». Навчально-методичний посібник підготовлено як продовження «Практикуму з соціології для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання».

Призначено для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають соціологію.

ISBN

УДК 316
ББК 60 5
Б 72

© В.О. Болотова, В.В. Бурега,
Н.О. Ляшенко, 2016
© НТУ «ХПІ», 2016

Зміст

ВСТУП.....	4
Тема 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА.....	5
Тема 2. ОСОБИСТІСТЬ І СУСПІЛЬСТВО. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ І ПОВЕДІНКА, ЩО ВІДХИЛЯЄТЬСЯ.....	16
Тема 2.1. Особистість: поняття, структура, формування.....	16
Тема 2.2. Девіантна поведінка особистості.....	26
Тема 3. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА І СТРАТИФІКАЦІЯ.....	35
Тема 4. ЕТНІЧНА І ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ.....	46
Тема 5. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ.....	56
Тема 6. СІМ'Я ТА ШЛЮБ ЯК СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ.....	66
Тема 7. КУЛЬТУРА.....	77
Тема 8. СУСПІЛЬСТВО ТА СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ.....	89
ПРАВИЛА НАПИСАННЯ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕСЕ, РЕФЕРАТИВ, КОМАНДНИХ ПРОЕКТІВ.....	100

ВСТУП

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи з курсу «Соціологія» призначений для студентів всіх форм навчання, які вивчають цю навчальну дисципліну. Його мета – полегшити студентам підготовку до семінарських занять та здачу підсумкового контролю (заліку або іспиту).

Будова посібника за тематикою повністю відповідає структурі «Практикуму з курсу «Соціологія», який було видано колективом кафедри соціології та політології. Посібник містить теми рефератів, есе, групових проектів та тести, які дадуть можливість студентам перевірити рівень своїх знань після виконання самостійної роботи.

Тести містять питання що стосуються об'єкта та предмета соціології, структури соціологічної науки, її функцій, соціологічного уявлення про особистість, девіантної поведінки, основних елементів структури суспільства, соціальних інститутів. Особливу увагу приділено гендерним та етнічним групам, культурі, як соціальному явищу.

У посібнику є наведено вимоги до підготовки рефератів, есе та групових проектів. Це дозволить студентам виконати роботу без помилок та проявити набуті знання під час семінарських занять.

Запропонований посібник стане у нагоді викладачам та студентам всіх спеціальностей НТУ «ХПІ».

Тема 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА

1. Об'єкт і предмет соціології. Місце соціології у системі наук.
2. Структура і функції соціології.
3. Методологічні підходи до аналізу суспільства.
4. Передумови появи соціології й етапи її розвитку.

Основні поняття: соціологія, об'єкт соціології, предмет соціології, структура соціології, загальносоціологічні теорії, спеціальні соціологічні теорії, конкретно-соціологічні дослідження, макросоціологія, мікросоціологія, конфліктний підхід, структурно-функціональний підхід, функції соціології.

Теми рефератів та реферативних виступів

1. Роль соціології в сучасному суспільстві.
2. Особливості та переваги макросоціологічного підходу до аналізу суспільства.
3. Особливості та переваги мікросоціологічного підходу до аналізу суспільства.

Теми есе

1. Чи може знання соціології допомогти у повсякденному житті?
2. Яким чином вивчення соціології може допомогти мені у професійній діяльності?
3. Соціологія і влада.
4. Мобільний телефон з точки зору соціології.
5. Інтернет з точки зору соціології.

Додаткові завдання та питання для обговорення

1. За допомогою основних соціологічних підходів (функціоналізму, конфліктного підходу, теорії обміну, теорії ролей, пояснити виникнення таких явищ як: революція, індустрія моди, спорт, корупція, органи правопорядку (поліція), вибори глави держави, шлюб.

2. Скласти список ідей, відкриттів, технологій, які значним чином вплинули на життя суспільства; охарактеризувати позитивний і негативний вплив цих явищ на суспільство. Відповісти, що б було, якби ці речі і технології не з'явилися.

3. Проявити соціологічну уяву, вийти за рамки буденного сприйняття дійсності і проаналізувати такі буденні практики як: шопінг, куріння, азартні ігри, весілля, святкування Нового року, інтернет-спілкування, комп'ютерні ігри. Пояснити, чому виникла така практика, чому люди це роблять, до яких наслідків у масовому вигляді приводять ці дії (і для тих, хто цим зайнятий і для оточення), виникнення яких нових явищ тягне за собою існування цих практик. Тобто відповісти на запитання: чому, до чого призводить, поява чого тягне за собою.

4. Пояснити, які сторони у вивченні сім'ї цікавили б соціолога, психолога, юриста і демографа.

5. Які проблеми можна вирішити за допомогою соціологічних знань (навести приклади з усіх сфер життя людини).

Тестові завдання

1. Назвіть прізвище вченого, який запропонував термін «соціологія»

1. Дюркгейм.
2. Конт.
3. Спенсер.
4. Маркс.

2. Який з наведених соціальних фактів є предметом макросоціологічного рівня аналізу?

1. Конфлікт друзів.
2. Розлучення.
3. Трансформація класової структури суспільства.
4. Поліпшення сімейних відносин.

3. Яке міркування є типовим соціологічним висновком?

1. Послуга з надання кредиту повинна бути сплачена.
2. Ціни на продукти харчування за один рік виросли в кілька разів.
3. Соціальний статус визначає стиль життя людей.
4. Емоційний стрес виникає в ситуаціях небезпеки, образи або погрози.

4. Яке висловлювання щодо соціології як науки є істинним?

1. Соціологія як наука існувала завжди.
2. Соціологія є ровесницею епохи Відродження.
3. Соціологія фактично з'явилася після Другої світової війни.
4. Соціологія є проектом індустріального суспільства.

5. Який характер має соціологічний прогноз?

1. Ймовірний.
2. Абстрактний.
3. Точний.

6. Яке співвідношення між об'єктом і предметом науки?

1. Термін «об'єкт» вживається в природних, а «предмет» – в соціальних науках.
2. Об'єкт і предмет є синонімами і фактично ці поняття збігаються.
3. Предмет є певною стороною або аспектом об'єкта науки.
4. Предмет є більш широким поняттям і включає об'єкт.

7. До якого рівня в структурі соціологічного знання можна віднести теорію ролей?

1. До загальносоціологічної теорії.
2. До спеціальної соціологічної теорії.
3. До конкретних соціологічних досліджень.
4. До методів збору соціологічної інформації.

8. До мікросоціологічного підходу до аналізу суспільства належать ...

1. Редукціонізм.
2. Теорія ролей.
3. Теорія конфлікту.
4. Функціоналізм.

9. Структура соціологічного знання складається з...

1. Чотирьох рівнів.
2. П'яти рівнів.
3. Двох рівнів.
4. Трьох рівнів.

10. Який метод соціологічного дослідження найбільш доцільно застосовувати для вивчення особливостей поведінки студентів на лекціях?

1. Експеримент.
2. Опитування.

3. Спостереження.
4. Аналіз документів.

11. Об'єктом вивчення соціології виступає...

1. Шлюб і сім'я.
2. Політична система суспільства.
3. Нормативний порядок.
4. Суспільство як соціальна система, соціальна реальність.

12. Предметом соціології є...

1. Політичні відносини.
2. Соціальні відносини, що реалізуються через соціальні механізми функціонування й розвитку суспільства.
3. Економічні відносини.
4. Людина.

13. Що не є функцією соціології як наукової дисципліни?

1. Розробка методів збору, обробки, інтерпретації первинної соціальної інформації.
2. Пізнання соціальних явищ і процесів.
3. Доведення переваг демократичного устрою і ринкових відносин.
4. Надання експертних послуг та потрібної інформації для прийняття управлінських рішень.

14. До макросоціологічного підходу до аналізу суспільства належить ...

1. Теорія обміну.
2. Конфліктний підхід.
3. Символічний інтеракціонізм.
4. Соціальна антропологія.

15. З точки зору якого соціологічного підходу сутність процесу взаємодії між людьми полягає в обміні наявних у людей ресурсів на ресурси інших з найбільшою вигодою для себе?

1. Функціоналізму.
2. Теорії ролей.
3. Конфліктності підходу.
4. Теорії обміну.

16. Яке висловлювання стосовно соціології політики є правильним?

1. Соціологія політики – це загальносоціологічна теорія.
2. Соціологія політики – це окрема галузь політології.
3. Соціологія політики – це спеціальна соціологічна теорія.
4. Соціологія політики – це конкретно-соціологічні дослідження.

17. До якого рівня в структурі соціологічного знання можна віднести конфліктний підхід?

1. До загальносоціологічної теорії.
2. До соціальної філософії.
3. До конкретно-соціологічних досліджень.
4. До спеціальної соціологічної теорії.

18. Яке визначення «соціальних відносин» є найбільш повним і правильним з точки зору визначення/формулювання предмета соціології?

1. Соціальними є всі відносини, які існують в суспільстві.
2. Соціальними є ті відносини, які пов'язані із задоволенням сімейно-побутових потреб і містять у собі освіту, охорону здоров'я, допомогу малозабезпеченим і т.ін.
3. Соціальні відносини – це поведінка людей в суспільстві, яка зумовлена спілкуванням з іншими індивідами.
4. Соціальні відносини – це частина суспільних відносин, пов'язаних із взаємодією людей, з інтеграцією їх у спільності, що функціонують в упорядкованих структурах у конкретних умовах місця й часу.

19. Що не є об'єктом вивчення теорій середнього рівня в соціології (тобто галузевої соціології, спеціальних соціологічних теорій)?

1. Окремі соціальні групи (молодь, жінки, етноси, міські жителі тощо).
2. Загальносоціологічні теорії, що пояснюють механізми функціонування суспільства (теорія обміну, теорія ролей, структурний функціоналізм тощо).
3. Соціальні інституції (освіта, армія, шлюб тощо).
4. Соціальні явища і процеси (злочинність, комунікація тощо).

20. Який метод соціологічного дослідження найбільш доцільно застосовувати для вивчення мотивів вступу студентів до ВНЗ?

1. Опитування.
2. Експеримент.
3. Спостереження.
4. Аналіз документів.

21. Що відображає соціальна закономірність?

1. Певну тенденцію, яка проявляється в масовій поведінці людей і підтверджується насамперед, даними статистики.
2. Події, які відбуваються в так званій соціальній сфері суспільства.

3. Процес реалізації законодавчих актів, які видають органи державної влади.

4. «Жорсткий» зв'язок між причиною і її наслідками, де діє принцип: «Якщо з'являється причина – обов'язково настає певна подія».

22. Який з названих соціальних фактів є предметом мікросоціологічного рівня аналізу?

1. Вибори президента країни.
2. Загострення класової боротьби.
3. Плинність кадрів у конкретному підрозділі фірми.
4. Загальноукраїнський страйк шахтарів.

23. Соціологія молоді – це...

1. Загальносоціологічна теорія.
2. Спеціальна соціологічна теорія.
3. Емпіричні дослідження.
4. Сучасний напрямок розвитку теорії ролей.

24. Що означає термін «теорії середнього рівня»?

1. Методи збору інформації.
2. Теорії, що були створені наступниками соціологів-класиків.
3. Теорії, які пояснюють не суспільство в цілому, а певні конкретні сторони і явища соціального життя, діяльність конкретних соціальних спільнот.
4. Теорії, де використано не загальнонаукові, а спеціальні методи пізнання реальності.

25. Який з названих соціальних фактів не є предметом макросоціологічного рівня аналізу?

1. Реформування системи освіти.
2. Трансформація класової структури суспільства.
3. Випадок антисоціальної поведінки учня середньої школи.
4. Зростання соціальної мобільності в суспільстві.

26. З якою науковою дисципліною соціологія має найменші зв'язки?

1. Математика.
2. Історія.
3. Право.
4. Фізика.

27. Що є функцією соціології?

1. Боротьба із злочинністю.
2. Прогнозування соціальних процесів.

3. Профілактика соціальних відхилень.

4. Соціальний контроль мас.

28. У чому полягає прогностична функція соціології?

1. У магічному передбаченні майбутнього.

2. У зборі інформації про процеси та явища, що відбуваються в суспільстві.

3. У виявленні найбільш ймовірних альтернатив розвитку соціальних процесів.

4. У формуванні здібності особистості раціонально оцінювати суспільні процеси і явища.

29. Який з названих соціальних фактів не є предметом мікросоціологічного рівня аналізу?

1. Трансформація функцій та структури інституту армії.

2. Розлучення.

3. Погіршення сімейних відносин.

4. Зміцнення соціально-психологічного клімату в колективі.

30. Яке з тверджень є правильним?

1. Соціальні закони «створюють» законодавці, а закономірності породжує саме життя.

2. Соціальні закони створювали соціологи-класики, а закономірності – інші вчені.

3. Соціальні закономірності виражають лише тенденцію, яку можна перевірити на багатьох випадках і спостереженнях, і вони не мають абсолютної сили по відношенню до окремих індивідів як би того вимагали закони подібно до законів фізики.

4. Соціальні закони мають місце в теоретичній соціології, а закономірності – в емпіричній.

31. У чому полягає функція соціального проектування і соціальної технології соціології?

1. У плануванні та організації колективної діяльності.

2. У прогнозуванні розвитку соціальних процесів.

3. У визначенні оптимальних шляхів розв'язання практичних проблем, розробці методів, способів, прийомів управлінських рішень.

4. У поясненні причин суспільних змін.

32. Який соціологічний метод найбільш доцільно використовувати для вивчення рівня довіри населення до конкретного банку?

1. Опитування.
2. Спостереження.
3. Аналіз документальних джерел.
4. Експеримент.

33. Що не є функцією соціології?

1. Опис і пояснення соціальних фактів.
2. Соціально-технологічна діяльність.
3. Соціальний контроль.
4. Прогнозування соціальних процесів.

34. Чим відрізняється соціальний закон динамічного (фізичного) типу від статистичної соціальної закономірності?

1. Динамічний закон не має винятків, а соціальна закономірність діє лише в масі випадків і не є правилом для окремих осіб.
2. Динамічний закон є попередньою гіпотезою, а закономірність – остаточний висновок, зроблений на емпіричній основі.
3. Динамічний закон пов'язаний з теоретичною соціологією, а закономірність формулюється в межах галузевої соціології.
4. Динамічні закони можуть бути відмінені засобами логіки, а статистична закономірність – лише в разі появи суперечливих даних.

35. Найбільш поширеним методом отримання соціологічної інформації на сьогоднішній день є :

1. Аналіз документів.
2. Опитування.
3. Спостереження.
4. Експеримент.

36. У який історичний період соціологія оформилася як самостійна наука?

1. Середина XX ст.
2. IV ст. до н. ери.
3. IX–XII ст.
4. Друга половина XIX ст.

37. Назвіть рівні соціологічного знання?

1. Загальнотеоретична соціологія. Спеціальні (галузеві) соціологічні теорії. Конкретні соціологічні дослідження.
2. Фундаментальні (базисні) дослідження. Система прикладних соціальних досліджень. Соціальна інженерія.
3. Теорія ролей, теорія обміну, теорія конфлікту.
4. Опитування, аналіз документів, спостереження, експеримент.

38. Яку з наведених теорій можна назвати загальною соціологічною теорією?

1. Соціологію девіантної поведінки.
2. Структурний функціоналізм.
3. Соціологію політики.
4. Соціологію праці.

39. Прогностична функція соціології полягає у...

1. Визначенні методів дослідження соціальної реальності.
2. Визначенні науково обґрунтованої перспективи розвитку особистості, спільності, соціальної групи, суспільства.
3. Прийнятті управлінського рішення.
4. Виявленні причин скоєння тої чи іншої соціальної дії.

40. Що не належить до специфічних методів емпіричної соціології?

1. Опитування.
2. Метод аналізу і синтезу.
3. Експеримент.
4. Інтерв'ю.

41. Який з названих соціальних фактів є предметом мікросоціологічного рівня аналізу суспільства?

1. Загальноукраїнський страйк шахтарів.
2. Вибори президента країни.
3. Плинність кадрів в НТУ «ХП».
4. Реформування політичної системи суспільства.

42. Вимірювання конкретних соціальних процесів відбувається на рівні:

1. Спеціальних соціологічних теорій.
2. Мікросоціології.
3. Загальносоціологічної теорії.
4. Конкретних соціологічних досліджень

43. Перша назва соціології за О. Контом:

1. Органічна хімія.
2. Соціальна філософія.
3. Соціальна фізика.
4. Соціальна геометрія.

44. У чому полягає смисл теоретико-пізнавальної функції соціології?

1. У визначенні та розробці можливого сценарію політичного розвитку суспільства.
2. У накопиченні та систематизації знань про суспільство.
3. У розробці ефективних методів проведення соціологічного дослідження.
4. У прогнозуванні розвитку соціальних процесів.

45. Яке з висловлювань належить до теорії ролей?

1. Конфлікт – норма соціального розвитку.
2. Соціальне життя можливе тому, що деякі групи людей розділяють систему загальних символів.
3. Соціальний світ – це ринок, де люди вступають в складну мережу обмінних операцій.
4. Соціальне життя – це театр, де у всіх людей є певні ролі.

46. До якого рівня соціологічного знання належить соціологія освіти?

1. До рівня загальної соціологічної теорії.
2. До рівня спеціальних соціологічних теорій.
3. До рівня емпіричних соціологічних досліджень.
4. До макросоціологічного підходу до аналізу суспільства.

47. Соціологічний метод одержання інформації, при якому респондентам (людям, яких опитують) у письмовій або усній формі задають спеціально підібрані запитання й просять відповісти на них, – це:

1. Спостереження.
2. Експеримент.
3. Опитування.
4. Аналіз документів.

48. Метод збору первинної інформації про досліджуваний об'єкт шляхом безпосереднього сприйняття й прямої реєстрації всіх фактів, що стосуються досліджуваного об'єкта – це:

1. Спостереження.
2. Експеримент.

3. Опитування.

4. Аналіз документів.

49. В яких сферах соціального життя проводять дослідження соціологи?

1. В економічній та політичній.

2. В сімейній та професійній.

3. В культурній.

4. В усіх сферах соціального життя.

50. Замовниками соціологічних досліджень є

1. Комерційні структури.

2. Політичні партії.

3. Державні й громадські організації.

4. Все вище вказане є вірним.

Тема 2. ОСОБИСТІСТЬ І СУСПІЛЬСТВО. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ І ПОВЕДІНКА, ЩО ВІДХИЛЯЄТЬСЯ

Тема 2.1. ОСОБИСТІСТЬ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ФОРМУВАННЯ

1. Соціологічний погляд на особистість. Структура особистості.
2. Соціальний статус і соціальна роль. Типи особистості.
3. Соціалізація особистості.
4. Соціальний контроль і соціальні норми.
5. Поняття й види поведінки, що відхиляється.
6. Теорії, що пояснюють причини виникнення девіації.

Основні поняття: індивід, індивідуальність, особистість, соціальний статус, соціальна роль, рольовий конфлікт, соціальні норми і цінності, потреба, мотив, ціннісні орієнтації, соціалізація, соціальне відхилення, девіантна поведінка, делінквентна поведінка, стигматизація, соціальний контроль, санкція.

Теми рефератів та реферативних виступів:

1. Типи особистості.
2. Теорії особистості.
3. Специфічні риси соціалізації особистості на різних етапах життя людини.
4. Корупція: історія та сучасність
5. Суїцид як форма девіантної поведінки
6. Наркотизм як соціальне явище
7. Феномен тероризму в сучасному суспільстві
8. Гомосексуалізм: особливість чи девіація?
9. Мода и девіація.

Теми есе

1. Основні види потреб сучасного студента.
2. Ідеальний, базисний та модальний типи особистості стосовно до українського суспільства.

3. Типи ціннісних орієнтацій, які, на Вашу думку, превалюють в сучасному українському суспільстві.

4. Процес соціального контролю над окремою особистістю в українському суспільстві: механізм та суб'єкти.

5. Легалізація проституції в Україні: аргументи «за» та «проти»

Додаткові завдання та питання для обговорення

1. Графічно зобразити співвідношення понять «людина», «індивід», «індивідуальність» і «особистість».

2. Малюнком зобразити соціалізацію людини, включаючи етапи, агентів соціалізації на кожному етапі, девіантну поведінку.

4. Пояснити співвідношення в людині соціального і біологічного. Аргументувати відповідь.

5. Пояснити з позицій різних теорій девіації таку поведінку, як бродяжництво.

6. Що можна вважати проституцією? Чи треба легалізувати проституцію в нашій країні?

Тестові завдання

1. Виберіть правильне судження:

1. Новонароджене немовля – це особистість.
2. Соціалізація властива тільки людині.
3. Соціалізація закінчується у зрілому віці.
4. Соціалізація насамперед залежить від вроджених якостей, характеристик людини.

2. Коли закінчується соціалізація людини?

1. З закінченням навчання.
2. З того моменту, як людина починає сама себе забезпечувати.
3. З виходом на пенсію.
4. Зі смертю людини.

3. Які з перерахованих нижче потреб А. Маслоу вважає потребами самого високого рівня?

1. Саморозвиток, творча самореалізація.
2. Службове зростання.
3. Прагнення отримати визнання, високу оцінку оточуючих.
4. Потребу у самозбереженні.

4. Який з перерахованих конфліктів не належать до міжрольового?

1. Працюючому студенту треба в один і той же час бути і на роботі і на лекції.
2. Мати повинна одночасно і любити дитину і проявляти до неї строгість.
3. Міліціонер, як носій професійної ролі повинен заарештувати свого брата.
4. Чоловік повинен піти на батьківські збори до школи до дочки та одночасно бути присутнім на нараді у директора фірми.

5. Що є предметом дослідження соціології при розгляді особистості?

1. Місце людини в світі як суб'єкта пізнання і творчості.
2. Психічні, ментальні структури та процеси.
3. Структурні елементи особистості, механізми соціалізації.
4. Специфічні фізіологічні особливості людини.

6. Виберіть з перерахованих нижче статусів набутий:

1. Жінка.
2. Син.
3. Українець.
4. Студент.

7. З яким твердженням соціолог не може погодитися?

1. Особистості зустрічаються у сучасному суспільстві досить рідко.
2. Особистістю не народжуються, особистістю стають.
3. Індивід виступає в якості вихідного пункту розвитку особистості, особистість – результат розвитку індивіда.
4. Особистість відображає соціально значущі риси суспільства, його культури.

8. Яку назву має процес засвоєння особистістю цінностей, соціальних норм, їх включення у свій внутрішній світ?

1. Індикація.
2. Інтеріоризація.
3. Адаптація.
4. Інтерація.

9. Який з перерахованих конфліктів належить до міжособистісних рольових конфліктів?

1. Студенту треба одночасно бути на дні народження матері та на лекції.
2. Батько повинен одночасно і любити дитину і проявляти до неї строгість.

3. Міліціонер, як носій професійної ролі переслідує та заарештовує свого брата.

4. Чоловік добивається операції зі зміни своєї статі.

10. Очікувана типова поведінка людини, пов'язана з її соціальним статусом, називається:

1. Соціальна роль людини.
2. Соціальна позиція людини.
3. Авторитет людини.
4. Престиж людини.

11. Особистість з погляду соціології – це...

1. Одиначний представник людського роду.
2. Набір соціально значущих якостей, набутих під впливом суспільства.
3. Особливості людини, що відображають її своєрідність та унікальність.
4. Видатна людина, що зробила значний внесок у життя суспільства.

12. Який тип потреб задовольняється, якщо людина прагне захистити своє житло від пожежі?

1. Вітальні.
2. Потреби безпеки і стабільності життя (екзистенційні потреби).
3. Соціальні потреби.
4. Потреби престижу.

13. Спрямованість людини на значущі для неї об'єкти є...

1. Інтересом.
2. Цінністю.
3. Потребою.
4. Самосвідомістю.

14. Найбільш значимі, важливі предмети, зв'язки, відносини, які є орієнтирами в поведінці людини, називаються...

1. Мотивами.
2. Інтересами.
3. Цінностями.
4. Стимулами.

15. Бажаний результат поведінки людини, який пов'язує майбутнє з теперішнім часом, називається...

1. Стимул.
2. Ідеал.
3. Мета.
4. План.

16. Виберіть з перерахованих нижче статусів запропоновані:

1. Студент, майстер спорту, лідер групи.
2. Син, чоловік, представник молоді.
3. Дочка, викладач, аристократ.
4. Банкір, американець, житель чикаго.

17. Процес соціалізації триває...

1. До 5 років.
2. До 18 років.
3. Все життя.
4. До пенсії.

18. До агентів первинної соціалізації особистості не належать...

1. Батьки.
2. Вчителі.
3. Посадові особи організацій рівня міністерств та відомств.
4. Друзі.

19. Соціалізація індивіда – це...

1. Процес виховання особистості.
2. Процес спілкування з людьми.
3. Процес засвоєння особистістю норм і цінностей суспільства.
4. Розшарування суспільства на групи, які мають нерівний доступ до

основних ресурсів.

20. Фізіологічні (вітальні) потреби – це...

1. Переважно біологічні потреби, від задоволення яких залежить виживання людини.

2. Потреби в освіті.

3. Потреби у володінні соціальними знаннями, необхідними для соціальної адаптації.

4. Потреби, які виникають переважно в емігрантів, які не можуть відразу пристосуватися до нового середовища.

21. За а. Маслоу до вроджених потреб належить...

1. Потреба у творчості.
2. Потреба в прихильності близьких.
3. Потреба в безпеці існування.
4. Потреба у повазі.

22. Головною ознакою соціального статусу є...

1. Сукупність прав та обов'язків.
2. Професійна приналежність.

3. Значимість для кожної конкретної людини.

4. Здатність до зміни.

23. Як називається ситуація, коли шістнадцятирічну доньку одночасно чекають члени сім'ї, щоб разом відсвяткувати день народження, і друзі, щоб піти на дискотеку?

1. Культурний конфлікт.

2. Конфлікт поколінь.

3. Рольовий конфлікт.

4. Статусний конфлікт.

24. Пані У. є студенткою, бухгалтером, дружиною. Це, з точки зору соціолога, перелік її...

1. Приписаних соціальних статусів.

2. Набутих соціальних статусів.

3. Рангових соціальних характеристик.

4. Особистих якостей.

25. Соціальна роль – це...

1. Поведінка особи в ситуації, коли актуальним є контроль з боку оточення.

2. Манера поведінки людей у побуті, соціальній сфері.

3. Система прав та обов'язків, які вказують на місце людини в соціальному просторі.

4. Деіндивідуалізовані моделі (стандарти) поведінки, які відповідають соціальним очікуванням щодо певних соціальних позицій (статусів).

26. Який статус не є успадкованим або приписаним?

1. Чоловіка чи жінки (гендерний статус).

2. Етнічний (тобто українця, поляка, білоруса, кримського татарина тощо).

3. Менеджера корпорації або фірми.

4. Представника расово-антропологічної групи.

27. Виберіть з перерахованих нижче статусів запропоновані:

1. Студент, майстер спорту, лідер групи.

2. Син, городянин, українець.

3. Професор, адвокат, дитина.

4. Президент, старик, брат.

28. До набутих потреб А. Маслоу відносить...

1. Потребу у самозбереженні.
2. Потребу у впевненості в завтрашньому дні.
3. Потребу в дружбі.
4. Потребу в певному наборі білків, жирів і вуглеводів для збереження та підтримки організму.

29. До складу індивідуальності входять:

1. Соціальні якості особистості.
2. Біологічні та психологічні властивості особистості.
3. Як соціальні, так і біологічні та психологічні властивості особистості.
4. Статусний набір.

30. До механізму соціалізації особистості не належить фаза...

1. Соціальної адаптації.
2. Соціальної інтеріоризації.
3. Соціальної поляризації.
4. Соціальної екстеріоризації.

31. До якого виду потреб належить потреба в кар'єрі?

1. До екзистенційних.
2. До соціалізаційних.
3. До потреб в престижі.
4. До фізіологічних потреб.

32. Піраміда цінностей, яка міститься у свідомості особистості і керує її поведінкою, визначаючи вибір вчинків і дій людини, має назву...

1. Мотиваційний комплекс;
2. Структура потреб;
3. Ціннісні орієнтації;
4. Сукупність установок.

33. Соціальна роль людини – це ...

1. Очікувана, типова поведінка людини, обумовлена її соціальним статусом;
2. Місце людини в суспільстві;
3. Сукупність бажаних людиною дій;
4. Доступ людини до соціальних благ суспільства.

34. Що не входить в структуру особистості як соціологічної категорії?

1. Норми поведінки.
2. Рольові навички.
3. Потреби та інтереси.
4. Феномен пам'яті.

35. До якого рівня потреб, визначених А. Маслоу, належить потреба вживати продукцію визнаних товаровиробників, які пропонують якісні, модні товари?

1. Спонукальні потреби.
2. Потреби безпеки і стабільності життя (екзистенційні потреби).
3. Соціальні потреби.
4. Економічні потреби.

36. Що не належить до типів потреб особистості за теорією А. Маслоу?

1. Основні потреби.
2. Фізіологічні потреби.
3. Потреби в безпеці.
4. Соціальні потреби.

37. До якого рівня потреб, визначених А. Маслоу, належить потреба в отриманні нової вищої посади?

1. Біологічні, природні потреби.
2. Потреби безпеки і стабільності життя (екзистенційні потреби).
3. Потреби самореалізації та самовдосконалення.
4. Потреби престижу.

38. Термін «індивідуальність» вживається для позначення...

1. «Конкретної людини», одиничного представника людського роду;
2. Приналежності людини до конкретної культури;
3. Виключно соціального в людині;
4. Особливих специфічних біологічних, психологічних та соціальних якостей, що відрізняють одну людину від всіх інших.

39. Поведінка носія певного соціального статусу, яка відповідає конкретним соціальним очікуванням, – це, з точки зору соціолога:

1. Соціальна роль;
2. Статусно-рольовий набір індивіда;
3. Статусна сумісність;
4. Особистісні характеристики індивіда.

40. За класифікацією потреб А. Маслоу до набутих потреб належить...

1. Потреба у творчості.
2. Потреба в їжі.
3. Потреба в безпеці існування.
4. Потреба у самозбереженні.

41. Соціалізація – це...

1. Процес формування соціального інституту.
2. Процес формування соціальної групи.
3. Процес формування особистості.
4. Процес формування суспільства.

42. Виберіть з перерахованих нижче статусів запропонований:

1. Майстер спорту.
2. Професор.
3. Українець.
4. Дружина.

43. Пані У. є українкою, дочкою пана Х., 43-річною жінкою. Це, з точки зору соціолога, є перелік її...

1. Приписаних соціальних статусів.
2. Набутих соціальних статусів.
3. Рангових соціальних характеристик.
4. Особистих якостей.

44. Соціальний статус індивіда – це...

1. Позиція, місце людини в соціальній системі, пов'язане з приналежністю до певної соціальної групи;
2. Соціальний престиж людини;
3. Авторитет людини у групі;
4. Функції, які вона виконує при здійсненні трудової діяльності.

45. Засвоєння ролі пенсіонера людиною, що вийшла на пенсію за віком є прикладом події, що належать до...

1. Первинної соціалізації;
2. Вторинної соціалізації;
3. Третинної соціалізації;
4. Рольового конфлікту.

46. Виберіть правильне судження:

1. Соціалізація включає тільки цілеспрямований вплив на особистість.
2. Методи соціалізації однакові у всьому світі.

3. Соціалізація триває все життя людини.
4. Соціалізація відбувається тільки в дитинстві.

47. Яке визначення особистості є найбільш правильним з точки зору соціології?

1. Особистість є найбільш широким поняттям, яке включає поняття людини.
2. Особистість – це сума успадкованих людиною неповторних ментальних рис, які визначають особливості її поведінки протягом життя.
3. Особистість – це синонім поняття індивід, тобто найменшої соціальної одиниці, з яких складається суспільство.
4. Особистість – це соціальна складова людини, сукупність рис і властивостей, які переважно не успадковуються генетично, а формуються в суспільстві.

48. Внутрішній побудник людини до діяльності називається...

1. Стимул.
2. Інтерес.
3. Мотив.
4. Потреба.
5. Мета.

49. Поняття «особистості» є...

1. Більш широким, ніж поняття «людина».
2. Вужчим, ніж поняття «людина».
3. Синонімом поняття «людина».
4. Взагалі не пов'язане з поняттям «людина».

50. Яку назву мають статуси, які передбачають чіткі права та обов'язки носія та закріплені в законах?

1. Набуті.
2. Формалізовані.
3. Другорядні.
4. Сімейні.

Тема 2.2. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ

Тестові завдання

1. Девіантна поведінка – це...

1. Спадкові генетичні хвороби, які проявляються в дорослому віці як «неправильна» поведінка;
2. Масові і індивідуальні форми поведінки, що відхиляються від соціальної норми;
3. Злочинні дії, які завдають суспільству значної шкоди;
4. Прояви таланту, обдарованість, яка є не зрозумілою пересічним громадянам.

2. Що не є формою індивідуального пристосування відповідно до теорії Р. Мертон?

1. Конформізм.
2. Делінквентність.
3. Інновація.
4. Бунт.

3. До девіантної поведінки належить...

1. Участь у виборах.
2. Геніальність.
3. Навчання у ВНЗ.
4. Повага до старших.

4. Екстравертними девіантними вчинками називають...

1. Відхилення, які спрямовані на інших людей, зовнішнє оточення людини.
2. Відхилення, які викликають шкоду самому суб'єкту дії.
3. Протиправну поведінку, яка не засуджується мораллю.
4. Прояви таланту, обдарованість, яка є не зрозумілою пересічним громадянам.

5. Який різновид девіації можна віднести до первинних соціальних відхилень?

1. Крадіжка з будинку.
2. Самогубство.
3. Перехід дороги в недозволеному місці.
4. Вирощування наркотичних рослин для збуту.

6. Девіантна поведінка – це...

1. Кримінальна поведінка.
2. Конформна поведінка.
3. Поведінка, що відхиляється від прийнятих у суспільстві норм.
4. Масова поведінка.

7. За Р. Мертоном девіантна поведінка є наслідком...

1. Неузгодженості між запровадженими культурою цілями та соціально схвалюваними засобами їх досягнення.
2. Соціальної дезорганізації.
3. Відсутності чіткої моральної регуляції поведінки індивідів.
4. Існуванням низки субкультур, носії яких мешкають разом.

8. Що є оперативним засобом соціального контролю?

1. Соціальні норми.
2. Соціальні інтереси.
3. Соціальні санкції.
4. Соціальні можливості.

9. До типології форм індивідуального пристосування індивідів у суспільстві (за Р. Мертоном) не належить...

1. Інновація.
2. Ритуалізм.
3. Максималізм.
4. Бунт.

10. Що не належить до неформальних негативних санкцій?

1. Ляпас.
2. Наклеп.
3. Поширення чуток.
4. Конфіскація майна.

11. Санкції бувають:

1. Формальні і неформальні.
2. Позитивні і негативні.
3. Правильними є всі викладені вище відповіді.
4. Жодна з відповідей не є правильною.

12. Формальний контроль – це...

1. Контроль членів сім'ї.
2. Контроль з боку соціального оточення.
3. Контроль з боку державних органів.
4. Самоконтроль особистості.

13. Який з наведених агентів насамперед здійснює формальні санкції?

1. Сусіди.
2. Сім'я.
3. Студентська група.
4. Податкова поліція.

14. Головною тезою психоаналітичного пояснення (теорія З. Фрейда) соціальних відхилень є...

1. Конфлікт, який виникає між структурними елементами особистості (Воно, Я, Над-Я).
2. Конфлікти між нормами субкультури і панівною культурою викликають девіацію.
3. Девіація виникає через відсутність в суспільстві чітких та однозначних соціальних норм.
4. Фізичні особливості людини є причиною девіантної поведінки.

15. Під делінквентною поведінкою розуміють...

1. Активну протидію індивідів влади.
2. Масові виступи людей.
3. Протиправні дії.
4. Позитивні відхилення від соціальних норм.

16. До якого типу санкцій належить преміальна винагорода працівнику за розпорядженням керівництва за відмову від паління?

1. Формально позитивна.
2. Неформально позитивна.
3. Формально негативна.
4. Неформально негативна.

17. Девіація – це поняття...

1. Структурне.
2. Оціночне.
3. Логічне.
4. Традиційне.

18. Головною тезою біологічного пояснення причин соціальних відхилень є...

1. Конфлікти, властиві структурі особистості, викликають девіацію.
2. Конфлікти між нормами субкультури і панівної культурою викликають девіацію.

3. Девіація виникає з причини відсутності в суспільстві стійких і однозначних соціальних норм.

4. Фізичні особливості людини (побудова тіла, зовнішність...) є причиною девіантної поведінки.

19. Чи змінилися види девіації протягом XX століття в Україні?

1. Змінилися повністю.
2. Не змінилися.
3. Змінилися частково.

20. Який різновид девіації не можна віднести до первинних соціальних відхилень?

1. Заплив людини за межу буйків.
2. Дуже високі показники людини у сфері спортивних досягнень.
3. Перехід дороги на червоне світло.
4. Продаж нелегальних наркотиків.

21. До якого типу санкцій належить санкція на арешт?

1. Формально позитивна.
2. Неформально позитивна.
3. Формально негативна.
4. Неформально негативна.

22. Представник якої професії не займається діяльністю, яка пов'язана з виконанням офіційного контролю?

1. Суддя.
2. Прокурор.
3. Лікар-стоматолог.
4. Податковий інспектор.

23. Чи змінюються види девіації залежно від типу країни, етапу її розвитку, особливостей культури?

1. Так, це загальна закономірність.
2. Так, але це було в давні часи.
3. Ні, не змінюються.

24. Соціологічне пояснення девіації впливає з аналізу ролі...

1. Спадковості і генетичної структури девіантів.
2. Впливу психічних, ментальних чинників на поведінку особистості.
3. Соціальних чинників, які зумовлюють існування різних девіацій.
4. Морфологічних і фізіологічних чинників, що вплинули на поведінку девіантна.

25. Який тип поведінки людини, за класифікацією Р. Мертон, не належить до девіантної поведінки?

1. Інновація.
2. Ритуалізм.
3. Ретритизм.
4. Конформізм.

26. Що не належить до формальних негативних санкцій?

1. Тюремне ув'язнення.
2. Арешт.
3. Поширення чуток.
4. Конфіскація майна.

27. Що не є різновидом девіації?

1. Злочин.
2. Суїцид.
3. Участь у виборах.
4. Аморальний вчинок.

28. Який суспільний механізм виконує функції захисту соціальних структур та саморегуляції соціокультурних систем?

1. Соціального розвитку.
2. Соціального контролю.
3. Соціального конфлікту.
4. Соціальної стратифікації.

29. Девіантну поведінку прийнято розглядати як...

1. Вчинок, діяльність людини, які не відповідають офіційно встановленим або фактично сформованим нормам даного суспільства.
2. Образ дій суб'єкта в ситуаціях, які характеризуються альтернативною можливістю дії.
3. Дії індивідів, вчинки, які зовні спостерігаються.
4. Вчинки, що порушують найменш важливі соціальні норми.

30. До якого типу санкцій належить звільнення з посади працівника з ініціативи адміністрації?

1. Формально позитивна.
2. Неформально позитивна.
3. Формально негативна.
4. Неформально негативна.

31. Головна теза культурологічного пояснення причин соціальних відхилень формулюється таким чином:

1. Девіацію викликають конфлікти, які притаманні особистості.
2. Конфлікти між нормами субкультури і панівною культурою викликають девіацію.
3. Девіація виникає як наслідок інстинктів, які притаманні людині.
4. Фізичні та психічні особливості людини – причини девіантної поведінки.

32. Що належить до неформальних негативних санкцій?

1. Позбавлення громадянських прав.
2. Ляпас, плювок, непристойний жест.
3. Конфіскація майна.
4. Відрахування з університету.

33. Що є інтравертним девіантним вчинком?

1. Крадіжка.
2. Порушення правил дорожнього руху.
3. Куріння марихуани.
4. Зґвалтування.

34. Регулятори поведінки людини в найбільш важливих сферах соціального життя, які забезпечують цілісність і стійкість суспільства, – це...

1. Сімейні норми.
2. Норми-правила.
3. Релігійні норми.
4. Норми-очікування.

35. Способи реагування оточуючих на поведінку людини у вигляді заохочення або покарання за підтримання (порушення) певних норм поведінки мають назву...

1. Цінності.
2. Цілі.
3. Санкції.
4. Вимоги.

36. Чим відрізняються норми правові від норм моральних?

1. Наявністю санкцій.
2. Типом соціальних відносин, які регулюють норми.

3. Сферами життя, на які вони поширюються.
4. Характером суб'єкта, який є джерелом відповідних норм.

37. Які компоненти не належать до ситуації девіантної поведінки?

1. Соціально діюча людина.
2. Норма, яка регулює той чи інший вид діяльності.
3. Освітній і посадовий рівень людини.
4. Соціальні групи, організації, які реагують на поведінку людини.

38. Чітко сформульовані і зафіксовані в документах норми мають назву...

1. Формальні.
2. Неформальні.
3. Економічні.
4. Моральні.

39. Геніальність можна вважати прикладом...

1. Групової девіації.
2. Позитивної девіації.
3. Культурної девіації.
4. Корисливої девіації.

40. Який фактор розвитку девіації з кола тих, що розглядали різні дослідники протягом XIX і XX ст., не можна класифікувати як «біологічний»?

1. Специфічна конституція (будова) тіла за Шелдоном.
2. Зайва хромосома в генетичному коді чоловіків.
3. Перевищення норми тестостерону в складі крові.
4. Неблагополучна сім'я.

41. Соціологи пояснюють причини девіантної поведінки...

1. Вродженою схильністю людини до злочинної поведінки.
2. Особливостями соціального устрою.
3. Особливостями психіки людини.
4. Особливостями будови людського тіла.

42. Що нехарактерне для девіацій в підлітковому віці?

1. Агресивність.
2. Бродяжництво, втечі з дому.
3. Токсикоманія.
4. Корупційні злочини.

43. Скоєння самогубства – це девіантний вчинок, що є...

1. Екстравертивним.
2. Груповим.
3. Ретристським.
4. Інтравертивним.

44. Неформальний соціальний контроль виконують...

1. Батьки.
2. Друзі.
3. Сусіди.
4. Всі варіанти є правильними.

45. Після закінчення вистави глядачі піднімаються та аплодують стоячи. Це приклад....

1. Формальної позитивної санкції.
2. Неформальної позитивної санкції.
3. Моральної підтримки акторів та режисера.
4. Звичаю.
5. Закону.

46. Нанесення тяжких тілесних ушкоджень людині з іншими релігійними поглядами ніж злочинець є прикладом....

1. Первинної девіації.
2. Інтравертивної девіації.
3. Агресивної девіації.
4. Позитивної девіації.

47. До якого типу вчинків за класифікацією Р. Мертон належать дії людини, яка зламає код банківського рахунку та переказує гроші на допомогу онкологічне хворим дітям...

1. Ритуалізм.
2. Ретритизм.
3. Бунт.
4. Інновація.
5. Конформізм.

48. Якої девіації не існує?

1. Позитивної.
2. Негативної.
3. Первинної.
4. Вторинної.
5. Третинної.

49. Прикладом якої девіації є запізнення керівника на нараду?

1. Позитивної.
2. Групової.
3. Первинної.
4. Вторинної.
5. Третинної.

50. Прикладом якої девіації за Р. Мертоном є проведення реформ?

1. Ритуалізму.
2. Ретритизму.
3. Бунту.
4. Інновації.
5. Конформізму.

Тема 3. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА І СТРАТИФІКАЦІЯ

1. Поняття «соціальна спільність» і «соціальна група».
2. Соціальна структура суспільства.
3. Сутність та історичні типи соціальної стратифікації.
4. Соціальна мобільність, види мобільності.

Основні поняття: соціальна структура, соціальна група, соціально-професійна підструктура, соціально-демографічна підструктура, соціально-територіальна підструктура, соціально-етнічна підструктура. Соціально-класова підструктура, соціальна стратифікація, критерії соціальної стратифікації, профіль соціальної стратифікації, закрита і відкрита соціальна стратифікація, історичні типи стратифікації, соціальний клас, соціальна мобільність, типи соціальної мобільності, канали соціальної мобільності.

Теми рефератів та реферативних виступів

1. Тенденції розвитку соціальної структури сучасного українського суспільства.
2. Бідність як соціальний феномен.
3. Робітничий клас у сучасному суспільстві.
4. Розвиток середнього класу в Україні.
5. Зміни в соціально-професійній структурі українського суспільства: минуле, сучасне та майбутнє.
6. Зміни в соціально-демографічній структурі українського суспільства: минуле, сучасне та майбутнє.

Теми есе

1. Переваги та недоліки соціальної (не)рівності.
2. Соціальна мобільність моєї родини: соціологічний аналіз життя трьох поколінь.
3. Відтворення соціального розшарування у родині.
4. Соціальна стратифікація – необхідність чи джерело конфлікту?
5. Соціальне походження та життєвий успіх.

Додаткові завдання та питання для обговорення

1. Чому виникла соціальна нерівність в суспільстві? Як пов'язані біологічна та соціальна нерівність
2. Описати основні страти українського суспільства. Розмістити себе в одній зі страт, пояснити чому була обрана саме ця страта. Описати стереотипний образ життя кожної з страт.
3. Визначити, до якого виду соціальних спільнот належить: мусульмани, офісні працівники (всі, хто працює в офісах), сільські жителі, власники «Жигулів», бідні, глядачі феєрверку на площі, холерики, молодь Харкова, татари, члени асоціації стоматологів України, пасажери трамваю, чоловіки, безробітні, попутники в електричці які постійно зустрічаються, глядачі футболу, вчителі.
4. Описати, які канали вертикальної мобільності діють в сучасній Україні?
5. Т. Мальтус вважав: бідність – наслідок надмірного зростання населення. У бідності винні самі бідні. Допмагаючи бідним, держава заохочує зростання населення і тим самим збільшує бідність. Треба, вважає він, скасувати державні субсидії, а турботу про бідних цілком покласти на приватні благодійні фонди. Чи згодні ви з такою думкою? Чи підходить рецепт Мальтуса для України? Дж. С. Мілль вважав обмеження народжуваності кращим засобом боротьби з бідністю. Яка ваша думка з цього приводу?

Тестові завдання

1. Яка з тенденцій зміни структури України неправильно відображає реальну демографічну ситуацію?

1. Збільшення частки людей, які ніколи не перебували у шлюбі, розлучених, бездітних і малодітних.
2. Збільшується чисельність професійних груп, які пов'язані зі сферою послуг.
3. Чисельну перевагу жінок над чоловіками, що пов'язано з більш короткою тривалістю життя чоловіків.
4. Збільшення питомої ваги літніх груп у складі населення та зменшення частки дітей.

2. Яким поняттям можна визначити внутрішньо неорганізовані тимчасові збори людей, що знаходяться у просторовій близькості, об'єднані спільними зовнішніми стимулами, інтересами та емоційної спільністю, які реагують на поведінку один одного?

1. Маса.
2. Клас.
3. Соціальна агрегація.
4. Натовп.

3. Референтна група – це така група:

1. В якій людина вчиться або працює.
2. До якої людина належить.
3. В якій всі члени групи контактують один з одним.
4. З якою людина себе співвідносить як з еталоном.

4. Соціальна структура – це...

1. Розподіл соціального простору на підпростори, до яких належать економічне, політичне, соціальне, культурне поле.

2. Сукупність соціальних позицій в межах того чи іншого соціального простору.

3. Сукупність усталених соціальних взаємодій, які включають людей в суспільство як представників тих чи інших великих соціальних груп, організацій, інститутів.

4. Основні соціальні ролі, що притаманні даному суспільству, організації, сімейній групі тощо.

5. Як прийнято називати в соціології соціальну групу, на яку індивід орієнтує свою поведінку, цінності якої є значущими для індивіда?

1. Нормативною групою.
2. Реальною групою.
3. Компаративною групою.
4. Референтною групою.

6. Кафедра викладачів є прикладом:

1. Малої соціальної групи.
2. Великої соціальної групи.
3. Соціальної агрегації.
4. Неформальної групи.

7. Під демографічною структурою ми розуміємо:

1. Графічне зображення поділу на вікові та гендерні групи.
2. Поділ на гендерні, вікові та групи за сімейним станом і систему соціальних відносин між ними.
3. Розподіл населення за ознакою місця проживання і відповідним типом відносин.
4. Поділ на городян і жителів села і відносини між ними.

8. До малих груп належать об'єднання людей:

1. З кількістю членів від двох і максимум до 25, які знаходяться в безпосередньому контакті, персонально спілкуються і вирішують спільні завдання.
2. Групи, що діють у невиробничій сфері (сусідські, дружні...).
3. Якщо їх члени проживають разом у спільному домоволодінні.
4. Чисельність яких менше 100 осіб.

9. Як називають соціальну групу, яка сформована на основі міжособистісних відносин без офіційно затверджених статусів?

1. Суспільство.
2. Неформальна (неофіційна) група.
3. Натовп.
4. Сім'я.

10. Найважливішою характеристикою первинної соціальної групи є ...

1. Чітко визначена жорстка система ієрархії, лідерства.
2. Стабільні персоналізовані, емоційно забарвлені безпосередні контакти між членами групи.
3. Здатність членів групи скоординовано і завжди ефективно діяти.
4. Її здатність до швидкого скорочення (збільшення) кількості членів відповідно до обставин.

11. Професійно-посадова структура відображає:

1. Співвідношення між керівною ланкою і виконавцями.
2. Популярність професій у сучасному суспільстві.
3. Співвідношення між зайнятим і незайнятим населенням.
4. Розподіл населення за характером і змістом праці.

12. Залежно від характеру взаємодії індивідів в соціальних групах, групи поділяють на...

1. Формальні і неформальні.
2. Цільові і не цільові.

3. Інгрупи і аутгрупи.

4. Великі і малі.

13. Професійно-посадова структура є похідною від ...

1. Поділу праці.

2. Форм власності на засоби виробництва.

3. Популярності професій в масовій свідомості.

4. Класової структури суспільства.

14. Неформальними є групи, які ...

1. Створені в обхід належної реєстрації в державних органах.

2. Мають установчі документи, але які ще чекають свого затвердження у вищих інстанціях.

3. Ґрунтуються на емоційних факторах, взаємних симпатіях і неофіційних домовленостях.

4. Здебільшого створюються злочинцями, торговцями наркотиків тощо.

15. Яка ознака є не специфічною для визначення професійних груп?

1. Технічна озброєність і рівень кваліфікації.

2. Етнічна приналежність.

3. Наявність або відсутність організаторської функції.

4. Ознаки характеру праці (переважно розумова чи фізична).

16. Групи, які самостійно створюють правила поведінки в них, не мають формальних статутів мають назву:

1. Соціальна організація.

2. Політична партія.

3. Неформальна група.

4. Маса.

17. На сьогодні основним фактором, який впливає на професійну структуру розвинутих країн є:

1. Непопулярність професій, пов'язаних з фізичною працею.

2. Науково-технічний прогрес.

3. Перенесення шкідливих виробництв у країни «третього світу».

4. Зміна пропорцій сільського населення та населення міст.

18. Сукупність індивідів, що взаємодіють один з одним на підставі очікувань кожного члена групи щодо інших, усвідомлюють свою приналежність до даної групи і визнаються членами даної групи з точки зору інших людей, називається:

1. Соціальна стратифікація.

2. Соціальна структура.

3. Соціальна група.

4. Соціальна агрегація.

19. Що не належить до загальноприйнятих типів соціальної структури українського суспільства, які в першу чергу досліджуються соціологами?

1. Поділ на сільське і міське населення і відповідні відносини між містом і селом.

2. Класи і класові відносини.

3. Гендерні групи і відповідні відносини.

4. Неформальні групи і неформальні відносини в суспільстві.

20. Яка соціальна група є первинною?

1. Сім'я Іванових.

2. Підприємці України.

3. Харків'яни як соціально-територіальна група.

4. Молодь як соціально-демографічна спільність.

21. Серед соціально-поселенських груп виділяють:

1. Професійні групи.

2. Нації.

3. Соціальні класи.

4. Міське населення.

22. Соціально-демографічні групи виділяються за критеріями:

1. Професійної приналежності.

2. Статі, віку, сімейного стану.

3. Місця проживання.

4. Національної приналежності.

23. Сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих соціальних груп, спільнот, інститутів називається:

1. Соціальна мобільність.

2. Соціальна стратифікація.

3. Соціальна структура.

4. Соціальна спільнота.

24. Навчальна група студентів є прикладом:

1. Малої первинної групи.

2. Великої групи.

3. Малої вторинної групи.

4. Соціальної агрегації.

25. При розгляді соціально-територіальної структури аналізують:

1. Розподіл населення на вікові групи.
2. Розподіл населення на міське і сільське.
3. Розподіл населення за етнічними ознаками.
4. Розподіл населення за професійною приналежністю.

26. Для встановлення престижу професій в Україні найбільш доцільно:

1. Опитати безпосередньо працівників кожної з професій і виявити їх думку щодо престижу їхньої діяльності.
2. Вивчити потоки абітурієнтів після закінчення середньої школи, тобто вивчити престиж професій за типом вищих навчальних закладів, в які найбільше намагаються вступити.
3. Зібрати статистичні дані щодо рядової оплати праці у відповідних професійних групах.
4. Провести масове опитування всіх верств населення і «виставити» на оцінку респондентам список основних професій, а потім після обробки анкет проранжувати професії за індексами престижу.

27. Які соціальні групи розрізняють соціологи залежно від приналежності до них індивіда?

1. Цільові і нецільові.
2. Інгрупи і аутгрупи.
3. Формальні і неформальні.
4. Номінальні і реальні.

28. Велика сукупність індивідів, яка розосереджена в фізичному просторі, але однаково реагує на зовнішні стимули, подразники називається...

1. Натовп.
2. Соціальна агрегація.
3. Маса.
4. Клас.

29. Стратифікація – це...

1. Синонім соціальної структури.
2. Процес розчленування складних понять на простіші.
3. Перехідний період від традиційного до індустріального суспільства.
4. Нерівність соціального становища різних верств суспільства.

30. Пан Х. був студентом, став інженером, а пізніше став державним службовцем високого рангу. Це приклад:

1. Горизонтальної мобільності.
2. Вертикальних переміщень соціально-стратифікаційними сходами.
3. Вимушеної мобільності.
4. Міжпоколінної мобільності.

31. Соціальна мобільність означає:

1. Рух людей у фізичному просторі.
2. Рух людини або групи в соціальному просторі, який супроводжується зміною соціальної позиції, набуттям нового статусу.
3. Виконання індивідами властивих їм обов'язків.
4. Засвоєння нової інформації, набуття вмінь і знань.

32. Основним критерієм класового розшарування в сучасному суспільстві, за Марксом є ...

1. Загальний стиль життя сімей, які належать до тієї чи іншої класової групи.
2. Володіння землею та нерухомістю, яка дає можливість отримувати ренту.
3. Рядовий розмір щорічного прибутку.
4. Володіння (власність) засобами виробництва, наявність або відсутність капіталу.

33. Який факт є типовим прикладом висхідної соціальної мобільності?

1. Отримання грошової винагороди за результатами праці за місяць.
2. Вихід на пенсію.
3. Переїзд з одного міста в інше для постійного проживання.
4. Отримання диплома і закінчення навчального закладу.

34. Які критерії класового розшарування запропоновані Максом Вебером?

1. Багатство, влада, престиж.
2. Володіння засобами виробництва, приватна власність.
3. Соціальні статуси, які визначається типом професії та рівнем освіти.
4. «Свідомість роду», психологічний стан людини і її ставлення до суспільства і різних соціальних груп.

35. Соціальний клас – це...

1. Мала соціальна група.
2. Велика соціальна група.
3. Формальна соціальна група.
4. Професійна соціальна група.

36. Для «закритих» стратифікаційних систем характерним є:

1. Високий рівень соціальної мобільності.
2. Низький рівень соціальної мобільності.
3. Рівень соціальної мобільності приблизно однаковий і в «відкритих» і в «закритих» соціально-стратифікаційних системах.
4. Масова низхідна мобільність.

37. Тезу про те, що стратифікація необхідна і забезпечує нормальне функціонування суспільства, відстоюють представники:

1. Функціоналізму.
2. Конфліктного спрямування.
3. Еволюційного напрямку.
4. Так вважають представники всіх напрямів.

38. Що не є ознакою класу?

1. Рівень освіти, кваліфікація.
2. Релігійна приналежність.
3. Розмір доходу, наявність власності.
4. Участь в управлінні.

39. Що не є ознакою вищого класу?

1. Володіння високим соціальним статусом.
2. Контроль над значними соціальними ресурсами.
3. Висока питома вага у структурі населення.
4. Прагнення приховати особисте життя від «жовтої преси».

40. Які головні особливості еволюції сучасної соціальної структури українського суспільства?

1. Поява соціальної групи безробітних.
2. Поява соціальної групи біженців.
3. Зміна соціального статусу багатьох елементів соціальної структури суспільства (професійних, вікових, освітніх), їх соціальне сходження або деградація.
4. Стабільність становища більшості класових груп.

41. Найважливішим проявом класових відносин за Марксом є:

1. Співробітництво.
2. Взаємовиручка.
3. Конкуренція.
4. Експлуатація.

42. Маркс вважав, що основними класами капіталістичного суспільства є:

1. Багаті і бідні.
2. Більш високий, середній, нижчий класи.
3. Буржуа і пролетарі.
4. Феодали і кріпаки.

43. Соціальна стратифікація – це:

1. Система соціальних взаємодій.
2. Переміщення індивідів в соціальному просторі.
3. Сукупність прав та обов'язків людини.
4. Сукупність розташованих у вертикальному порядку верств у суспільстві, не рівних по відношенню до ресурсів.

44. Яка ознака притаманна середньому класу?

1. Політичний радикалізм.
2. Переважно фізична праця.
3. Доступ до вищих посад і «політичних важелів».
4. Порівняно високий рівень освіти.

45. До відкритої форми стратифікації можна віднести:

1. Станово-феодальну систему.
2. Кастову систему.
3. Рабство.
4. Класову систему.

46. Типовим прикладом маргінала є

1. Емігрант.
2. Економіст.
3. Студент.
4. Дитина.

47. Що не є типовою ознакою нижчого класу?

1. Переважно фізична праця.
2. Не високий соціальний статус.

3. Роль найманого працівника.

4. Наявність вищої освіти.

48. Під час соціальних криз, переворотів інтенсивність соціальної мобільності, як правило:

1. Знижується.

2. Зростає.

3. Залишається приблизно на тому ж рівні, що і в стабільних суспільствах.

4. Змінюється, але в кожному суспільстві все відбувається по-різному, і закономірність не визначена.

49. Термін «соціальна стратифікація» означає:

1. Нерівність людей і сімей в соціальному просторі, коли особи з об'єктивних причин належать до різних прошарків, які займають «вищі» або більш «низькі» соціальні позиції.

2. Можливість послідовної мобільності суб'єктів від однієї до іншої позиції соціального простору за умов, якщо поведінка і соціальні успіхи людини відповідають суспільним очікуванням.

3. Розподіл соціології на окремі галузі залежно від наявності структурних елементів у сучасних суспільствах.

4. Ділення широких соціальних понять на більш конкретні наукові терміни.

50. Що не належить до критеріїв соціальної стратифікації?

1. Мужність.

2. Влада.

3. Багатство.

4. Рівень освіти.

Тема 4. ЕТНІЧНА І ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ

1. Поняття та історичні типи етносу.
2. Етнічні відносини. Етнічна свідомість народу України.
3. Поняття гендеру. Гендерні відмінності у сучасному світі.

Основні поняття: етнос, плем'я, народність, нація, етнічний конфлікт, біологічна стать, гендер, гендерна сегрегація праці, маскуліність, фемінізм, «скляна стеля», фемінізм.

Теми рефератів та реферативних виступів

1. Сучасні проблеми національної ідентичності, толерантності, ксенофобії.
2. Проблеми етносоціального розвитку: український і світовий контекст.
3. Фемінізм як теорія і соціально-політичний рух.
4. Гендерні стереотипи: минуле та сучасність
5. Регіоналізм в Україні: причини та наслідки.
6. Невербальні засоби гендерної соціалізації.
7. Реклама як віддзеркалення гендерних стереотипів.

Теми есе

1. Телесеріали як засоби гендерної соціалізації.
2. Моє бачення гендерної рівності.
3. Позитивні та негативні наслідки ксенофобії.

Додаткові завдання та питання для обговорення

1. Чи може існувати рівність між чоловіками та жінками, в чому вона має виражатися, якими мають бути гендерні ролі.
2. Опишіть образи ідеального чоловіка та жінки, які поширені у Вашому оточенні. Поясніть, чим обумовлено існування таких образів?
3. Опишіть Вашу власну гендерну соціалізацію. Відзначте внесок різних агентів соціалізації.
4. Чому існують міжнаціональна ненависть і ворожнеча?
5. Чому у багатьох країнах можна спостерігати прояви антисемітизму?

Тестові завдання

1. Що не належить до історичних типів етносів?

1. Рід.
2. Держава.
3. Нація.
4. Народність.
5. Плем'я.

2. Що можна віднести до об'єктивно-культурних ознак етносу?

1. Типову зовнішність.
2. Мову.
3. Почуття єдності з певною етнічною групою.
4. Менталітет.

3. Етнічна свідомість народу сучасної України характеризується...

1. Відсутністю регіоналізму.
2. Ксенофобією.
3. Високим рівнем антисемітизму.
4. Доброзичливим ставленням до представників усіх націй.

4. Суб'єктивний критерій етнічності – це ...

1. Спільна релігія як форма колективної свідомості.
2. Міф про походження етносу.
3. Особливості психічного складу (ментальність) народу.
4. Самоідентифікація особи як члена етносу.

5. Слово «ксенофобія» означає ...

1. Острах осіб, які знаходяться на «соціальному дні».
2. Процес депортації національних меншин.
3. Манера поведінки, яка полягає у прагненні уникати представників інших етносів, релігій, расових груп.
4. Підозріле ставлення до переселенців.

6. До об'єктивних ознак етносу не відносять...

1. Зовнішній вигляд.
2. Мову етносу.
3. Релігію етносу.
4. Самоідентифікацію.

7. Нації формуються ...

1. При рабовласницькому ладі.
2. При первіснообщинному ладі.
3. При капіталізмі.
4. При соціалізмі.

8. До суб'єктивних ознак етносу відносять...

1. Расові ознаки.
2. Ідентифікацію з певним народом.
3. Фольклор.
4. Кулінарні традиції.

9. Назвіть історичний тип етносу, який формується на капіталістичній стадії розвитку суспільства:

1. Плем'я.
2. Рід.
3. Народність.
4. Нація.

10. Етнічна самоідентифікація – це ...

1. Вибір людиною віросповідання.
2. Визначення людиною свого місця в соціальному просторі.
3. Усвідомлення людиною своєї приналежності до певної етнічної групи.
4. Сукупність об'єктивних ознак, за якими встановлюється етнічна ідентичність.

11. Яку назву носить політика і практика фізичного винищення осіб за певними етнічними або релігійними ознаками?

1. Геноцид.
2. Ксенофобія.
3. Етнічна дискримінація.
4. Погром.

12. Що не є специфічною ознакою етнічної групи?

1. Загальне історичне походження.
2. Самоназва етносу.
3. Фольклорні традиції.
4. Спільна держава.

13. Етноси – це ...

1. Регіональні спільноти, які мають власні назви відповідно до місцевості.
2. Історично сформовані великі соціальні групи, які є носіями загальної культури, члени яких відрізняються від інших груп як за власною думкою, так і з точки зору оточуючих.
3. Невеликі за розміром групи, які відрізняються від всього народу говіркою, фольклором, традиціями.
4. Племена, народності, які існували до появи сучасних націй.

14. Ксенофобія – це...

1. Зменшення антисемітських настроїв.
2. Схильність до східнослов'янського відокремлення.
3. Відокремлення, недовіра до чужих етнічних груп.
4. Збільшення кількості людей, стурбованих можливістю загострення міжнаціональних відносин.

15. Уніфікація мови, розвиток професійної культури і мистецтва відрізняє такий етап розвитку етносу як ...

1. Народність.
2. Плем'я.
3. Нація.
4. Етногенез.

16. В умовах наростання соціальної напруженості, поглиблення економічної кризи етнічність ...

1. Відроджується, виконуючи захисні функції.
2. Перестає відігравати істотну роль в суспільстві.
3. Є значущою тільки для політичної еліти суспільства.
4. Замінюється приналежністю до гендеру.

17. Що можна віднести до об'єктивних біологічних ознак етносу?

1. Мову.
2. Типову зовнішність.
3. Почуття приналежності, єдності з певною етнічною групою.
4. Релігію.

18. За даними перепису 2001 р. Серед громадян України частка етнічних українців збільшилася на 5,1 %, а росіян – зменшилася на 4,8 % порівняно з попереднім переписом 1989 р. Яка основна причина цього?

1. Масове повернення етнічних українців з діаспор різних країн світу, що змінило питому вагу основних етнічних груп.

2. Зміна самоідентифікації у певної частини громадян України, особливо у дітей в етнічно змішаних подружніх парах.

3. Висока народжуваність у селах, де живуть переважно етнічні українці, спад народжуваності у великих містах, де переважно проживають росіяни.

4. Різна динаміка смертності та народжуваності у росіян та українців.

19. Для феодального суспільства найбільш характерний такий історичний тип етносу як...

1. Рід.
2. Племя.
3. Народність.
4. Нація.

20. Конфлікти, в яких висуваються вимоги вирівнювання рівня життя між окремими етнічними групами, називаються...

1. Статусні.
2. Соціально-економічні.
3. Територіальні.
4. Сецесійні.

21. Соціальна спільнота, яка має спільне походження, якій властиві певні ознаки: мова, традиції, фольклор, ментальні риси, самовизначення (самоідентифікація) її членів має назву:

1. Поселення.
2. Етнос.
3. Професійна група.
4. Територіальна громада.

22. Конфлікти, пов'язані з боротьбою за права та інтереси етнічних груп мають назву...

1. Релігійні конфлікти.
2. Класові конфлікти.
3. Національно-етнічні конфлікти.
4. Організаційні конфлікти.

23. Серед ознак нації виділяють ...

1. Закриту систему стратифікації.
2. Єдину мову.
3. Сталу державність.
4. Економіку, що основана на натуральному господарстві.

24. Розподіл суспільства і територіальних спільнот на етнічні групи і чинні міжетнічні відносини – це ...

1. Етнічна структура суспільства.
2. Етнічний склад населення.
3. Етнічні конфлікти.
4. Етнічні процеси.

25. Чи змінюються етноси протягом часу?

1. Так, це відбувається з усіма етносами.
2. Ні, вони практично не змінюються.
3. Змінюються лише культурні ознаки етносу.
4. Змінюються лише суб'єктивні ознаки етносу.
5. Змінюється лише зовнішній вигляд представників етносу.

26. Предметом гендерних досліджень є ...

1. Суто жіночі проблеми.
2. Ролі, норми, цінності, риси характеру, які приписує суспільство жінкам і чоловікам через системи соціалізації, розподілу праці, культурні символи і цінності.
3. Проблеми відносин жінок і чоловіків.
4. Суто чоловічі проблеми.

27. Гендерні ролі являють собою...

1. Моделі поведінки індивідів у сексуальній сфері.
2. Розподіл праці, прав і обов'язків відповідно до статі.
3. Ідеологію, що виправдовує існування в суспільстві гендерної нерівності.
4. Професійні ролі чоловіків і жінок.

28. Фемінність – це ...

1. Модель поведінки, яка традиційно асоціюється з незалежністю, активністю, самовпевненістю, раціональністю, емоційною стриманістю.
2. Модель поведінки, яка традиційно асоціюється із залежністю, невпевненістю, пасивністю, емоційністю.
3. Модель поведінки, що характеризується гнучкістю і проявом різних якостей в різних ситуаціях.
4. Модель поведінки, що характеризується ввічливістю, знанням і дотриманням культурних традицій.

29. Сформованість в культурі узагальнених уявлень про те, як насправді поводяться чоловіки і жінки – це ...

1. Гендерні норми.
2. Гендерні презентації.
3. Гендерні стереотипи.
4. Гендерні контракти.

30. Поняття «гендер» означає...

1. Ототожнення себе з певною статтю.
2. Біологічну стать людини.
3. Розподіл праці між членами суспільства відповідно до їх статі.
4. Соціальну стать людини.

31. Виберіть правильне судження: у сфері праці в Україні ...

1. Існує стереотип, що коли роботи не вистачає, то вона повинна дістатися жінкам.
2. Зарплата чоловіків і жінок однакова.
3. Жінки переважають на більш високих, престижних посадах.
4. Можливість зайнятися бізнесом у жінок нижче, ніж у чоловіків.

32. Маскулінність асоціюється з...

1. Сентиментальністю.
2. Активністю.
3. Залежністю.
4. Невпевненістю.

33. Гендерний поділ праці – це ...

1. Розподіл продуктивної і домашньої праці між членами суспільства відповідно до їх статі.
2. Поділ професій на чоловічі і жіночі.
3. Поділ обов'язків між начальником і підлеглими.
4. Поділ стандартів поведінки на чоловічі і жіночі.

34. Виберіть правильне судження, відповідне гендерному підходу...

1. Модель поведінки чоловіків і жінок не програмується біологічно, а формується відповідною культурою суспільства.
2. Модель поведінки чоловіків і жінок жорстко задана природою.
3. Поведінка жінок обов'язково має бути перемінною.
4. Поведінка чоловіків обов'язково має бути маскулінною.

35. Відмінності між фемінністю і маскулінністю як соціальними моделями поведінки відображає термін...

1. Фемінізм.
2. Біологічна стать.
3. Соціальна стать.
4. Андрогінність.

36. Фемінність асоціюється з...

1. Незалежністю.
2. Активністю.
3. Домінуванням.
4. Невпевненістю.

37. Найкраще в сучасному суспільстві адаптується людина з...

1. Маскулінною моделлю поведінки.
2. Андрогінною моделлю поведінки.
3. Фемінною моделлю поведінки.
4. Здатність до адаптації не залежить від моделі поведінки.

38. Гендерні ідеали представляють собою...

1. Прийняті у даному суспільстві уявлення про те, яку поведінку, почуття і прагнення повинні мати представники кожної статі.
2. Сукупність первинних і вторинних статевих ознак.
3. Усвідомлення індивідом своєї приналежності до статі.
4. Культурні та психологічні відмінності між статями.

39. Ідеологія і практика дискримінації людей за ознаками статі має назву...

1. Фемінізм.
2. Патріархат.
3. Расизм.
4. Сексизм.

40. Гендерна ідеологія – це ...

1. Сукупність гендерних ідеалів суспільства.
2. Процес засвоєння індивідом гендерних ідеалів.
3. Система ідей, що виправдовують існування у суспільстві гендерної нерівності.
4. Думка людей з приводу гендерних відмінностей.

41. Андрогінність являє собою...

1. Набір соціально сконструйованих очікувань з приводу поведінки, прагнень і бажань представників кожної статі.
2. Найвищий рівень близькості рис фемінності і маскулінності, досягнутий одним індивідом.
3. Розподіл продуктивної і домашньої праці між членами суспільства відповідно до їх статі.
4. Сукупність первинних і вторинних статевих ознак.

42. Виберіть вірне судження...

1. Чим вищий соціальний статус посади, тим менше на цих посадах жінок.
2. У заміжніх жінок тимчасові витрати на ведення домашнього господарства набагато менше, ніж в одружених чоловіків.
3. В українському парламенті кількість жінок пропорційна їх частці у складі населення країни.
4. Серед керівників обласних рад та облдержадміністрацій кількість чоловіків і жінок однакова.

43. З точки зору конфліктної теорії причина гендерної нерівності лежить в...

1. Біологічній здатності жінки народжувати дітей.
2. Більшій фізичній силі чоловіків в порівнянні з жінками.
3. Насадженні гендерних ідеалів з дитячих років.
4. Різниці в хромосомному наборі чоловіків і жінок.

44. Виберіть правильне судження...

1. В українському суспільстві насильство в сім'ї однаково поширене як по відношенню до жінок, так і по відношенню до чоловіків.
2. Чоловіки концентруються в так званих «чоловічих професіях», які мають нижчий рівень оплати.
3. Власники крупного та середнього бізнесу в Україні – чоловіки.
4. Жінки та чоловіки однаково представлені на вищих посадах в компаніях та підприємствах в Україні.

45. Яка з професій є найбільш фемінізованою в Україні...

1. Вихователь дитячого садка.
2. Викладач вищої школи.
3. Інженер.
4. Військовий.

46. Демонстрація себе як індивіда, що належить до конкретної статі, за допомогою одягу, косметики, прикрас й інших символів це...

1. Гендерна роль.
2. Гендерна ідентичність.
3. Гендерна презентація.
4. Гендерна особистість.

47. Нормативні зразки сексуального бажання і сексуальної поведінки, що диктуються суспільством в залежності від біологічної статі – це ...

1. Гендерні біологічні сценарії поведінки.
2. Гендерні статуси.
3. Гендерні стереотипи.
4. Гендерні установки.

48. Формальне та неформальне прийняття і заохочення поведінки, що відповідає статі, і соціальна ізоляція, презирство і медичне лікування індивіда, що демонструє поведінку, яка не відповідає статі – це ...

1. Гендерна ідентичність.
2. Гендерне копіювання.
3. Гендерний соціальний контроль.
4. Гендерна дискримінація.

49. Маскулінність – це...

1. Модель поведінки, яка асоціюється із залежністю, невпевненістю, пасивністю, емоційністю.
2. Модель поведінки, яка асоціюється з незалежністю, активністю, самовпевненістю, раціональністю, емоційною стриманістю.
3. Модель поведінки, що характеризується гнучкістю і проявом різних якостей в різних ситуаціях.
4. Модель поведінки сучасної дорослої людини.

50. 3 точки зору функціонального підходу причиною гендерної нерівності є...

1. Біологічна здатність жінки народжувати дітей.
2. Більша фізична сила чоловіка та сексуальний тиск з його боку на жінку.
3. Насадженні гендерних ідеалів в процесі виховання дитини.
4. Структура капіталістичного суспільства та ринкова економіка.

Тема 5. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ

1. Поняття, ознаки, структура й види соціальних інститутів.
2. Функції соціальних інститутів.
3. Зміни у соціальних інститутах.
4. Соціальні організації.

Основні поняття: соціальний інститут, інституціоналізація, функція соціального інституту, дисфункція соціального інституту, явна та латентна функції соціального інституту, соціальна організація, синергетичний ефект, утилітарна, примусова, символічна організації, формальна й неформальна організації, бюрократична організація, освіта, функції освіти: явні та латентні, екстенсивна, інтенсивна та продуктивна цілі освіти, реформування освіти.

Теми рефератів та реферативних виступів

1. Переваги та недоліки бюрократичних організацій.
2. Оновлення освіти у ХХІ ст.: причини та головні тенденції.
3. Основні проблеми вищої освіти в Україні.
4. Освіта й соціальна нерівність.

Теми есе

1. Соціальні інститути і свобода волі людини.
2. Зміни соціальних інститутів в українському суспільстві: напрями та протиріччя.
3. Примусові організації: що з ними буде?
4. Роль організацій у житті людей.
5. «Рівність шансів» як проблема сучасної освіти.
6. Проблема якості у системі вищої освіти.
7. Проблеми контрактного навчання в Україні.

Додаткові завдання та питання для обговорення

Опишіть основні елементи армії та спорту як соціальних інститутів:

1. соціальну потребу, яку він задовольняє
2. функції, які він виконує (виділити явні і приховані)

3. установи, організації, якими він представлений
4. соціальні групи, які в ньому зайняті
5. норми, якими регулюється поведінка цих груп
6. соціальні статуси і ролі, які займають люди, що зайняті в ньому

Тестові завдання

1. Соціальний інститут – це ...

1. Клас людей.
2. Організація, яка має свій статут.
3. Встановлення, яке регулює і закріплює соціальні відносини у певній сфері діяльності.
4. Професійна група.
5. Навчальний заклад.

2. Яка характеристика не стосується більшості соціальних інститутів?

1. Важливість для існування суспільства.
2. Регуляція діяльності та взаємодії великої кількості числа людей.
3. Наявність системи прав та обов'язків їх членів.
4. Мінливість, швидкоплинність.
5. Наявність мети діяльності.

3. Ознакою соціального інституту не є ...

1. Наявність мети діяльності.
2. Поділ праці та професіоналізація виконання функцій.
3. Наявність соціального розшарування між людьми.
4. Розподіл прав та обов'язків учасників.

4. Який із соціальних інститутів з'явився раніше інших?

1. Науки.
2. Освіти.
3. Сім'ї.
4. Поліції.
5. Держави.

5. До сучасних соціальних інститутів можна віднести:

1. Інститут мови.
2. Інститут власності.
3. Інститут президентства.
4. Інститут держави.

6. Історично сформовані, стійкі форми організації спільної діяльності людей, спрямовані на задоволення основних потреб суспільства, – це ...

1. Соціальні класи.
2. Соціальні інститути.
3. Соціальні організації.
4. Соціальні групи.

7. Деперсоналізація діяльності є характеристикою соціального інституту, яка означає, що ...

1. Всі особистості, які підпадають під дію цього інституту, повинні відмовитися від свого «Я», нівелюватися, розчинитися серед інших.
2. Не відмовляючись від особистісних якостей, люди повинні діяти відповідно до прийнятих стандартів поведінки, наданих їм соціальних ролей.
3. Виникають нові якості людини, реалізація яких вимагає кооперації.
4. Всі особистості, які належать до цього соціального інституту мають можливість задовольняти власні персональні потреби.

8. До якого типу можна віднести інститут держави?

1. Економічні інститути.
2. Неформальні інститути.
3. Політичні інститути.
4. Інститути культури.

9. Релігію як соціальний інститут можна віднести до:

1. Формальних, сучасних інститутів.
2. Складних, історичних інститутів.
3. Економічних, простих інститутів.
4. Утилітарних, складних інститутів.
5. Культурних, сучасних інститутів.

10. Який інститут з нижче наведених належить до інститутів культури?

1. Гроші.
2. Наука.
3. Шлюб.
4. Багатопартійність.

11. Ознакою деінституціалізації не є ...

1. Неясність мети існування інституту.
2. Зниження соціального авторитету інституту.

3. Плинність кадрів, нестача матеріальних коштів для підтримки інституту.

4. Закріплення прав та обов'язків учасників діяльності інституту в нормативних актах.

12. Деінституціалізація є ...

1. Об'єктивним і позитивним процесом.
2. Волонтаристським і небезпечним явищем.
3. Може бути і першим і другим залежно від обставин.

13. Які інститути домінували в радянському суспільстві?

1. Людини, освіти, науки.
2. Моралі, релігії, науки.
3. Війська і силових структур.
4. Економічні інститути.
5. Комуністичної ідеології, комуністичної партії, держави.

14. За яких умов процес інституціоналізації має великі шанси завершитися виникненням нового інституту?

1. Якщо приймається відповідний закон на державному рівні.
2. Якщо існує стійка соціальна потреба в регулюванні певного типу відносин або діяльності.
3. Якщо на те є політична воля правителів або державного керівництва.
4. Якщо вчені обґрунтували доцільність існування інституту.
5. Якщо є відповідне фінансування та матеріальні ресурси.

15. Що не належить до загальних функцій соціальних інститутів?

1. Функція закріплення й відтворення суспільних відносин у певній сфері.
2. Функція інтеграції й об'єднання суспільства.
3. Функція регулювання й соціального контролю.
4. Комунікативна функція, тобто включення людей у діяльність.
5. Каральна функція.

16. Формальні завдання соціального інституту реалізуються в межах ...

1. Явних функцій.
2. Дисфункції.
3. Латентних функцій.
4. Історичних функцій.

17. Що з наведеного може розглядатися і як соціальний інститут і як мала соціальна група:

1. Колектив Інституту соціології НАН України.
2. Армія.
3. Церква.
4. Сім'я.

18. Що не є складовою частиною процесу інституціоналізації?

1. Фіксація, зміцнення певного типу соціальних зв'язків.
2. Розвиток нормативно-правової бази соціального інституту.
3. Поява (або закріплення) нових соціальних позицій, статусів, ролей в межах інституту.
4. Виникнення певного типу соціальних організацій, що діють в межах інституту.
5. Посилення процесів соціальної мобільності.

19. Який інститут домінував у первісному суспільстві?

1. Держави.
2. Роду.
3. Війська.
4. Власності.
5. Мови.

20. Який інститут не можна віднести до базових інститутів сучасних суспільств?

1. Держави.
2. Шлюб.
3. Роду.
4. Освіти.

21. Процес розпаду старих інститутів або зменшення їх соціальної функції називається ...

1. Інституціоналізацією.
2. Інституційним розривом.
3. Асиміляцією.
4. Секуляризацією.
5. Деінституціоналізацією.

22. Соціальні інститути являють собою ...

1. Історично сформовані стійкі форми організації спільної діяльності людей.
2. Соціальні організації та установи, що функціонують у суспільстві.
3. Групи людей, що виконують особливі функції у суспільстві.
4. Нашарування груп у суспільстві, що мають різний доступ до соціальних благ.

23. Дисфункція соціального інституту являє собою ...

1. Невідповідність діяльності соціального інституту наявним соціальним потребам.
2. Латентну функцію соціального інституту.
3. Функцію, для виконання якої створювався даний соціальний інститут.
4. Явище, що допомагає суспільному розвитку.

24. Соціальний інститут – це ...

1. Професійна група людей.
2. Стійкі моделі поведінки людей у певній сфері діяльності.
3. Соціальна організація, що має свій статус.
4. Група людей, що виконує особливі функції в суспільстві.

25. НТУ «ХП» – це ...

1. Соціальний інститут.
2. Соціальна організація.
3. Форма масової поведінки.
4. І соціальний інститут, і соціальна організація, і форма масової поведінки одночасно.

26. Латентна функція соціального інституту являє собою:

1. Невідповідність діяльності соціального інституту наявним соціальним потребам.
2. Приховану функцію, виконання якої не обумовлено метою соціального інституту.
3. Функцію, для виконання якої створювався даний соціальний інститут.
4. Діяльність, що спрямована на соціальний контроль.

27. Серед явних функцій інституту економіки виділяють:

1. Зміну клімату.
2. Вплив на соціальну стратифікацію.
3. Забруднення навколишнього середовища.
4. Контроль у сфері виробництва, розподілу та обміну матеріальних благ.

28. Соціальні організації – це ...

1. Будь-які групи людей, які займаються якою завгодно діяльністю.
2. Переважно великі соціальні групи, що відповідають за розподіл влади.
3. Системи соціальних позицій і статусів на основі яких створюються соціальні колективи, спрямовані на досягнення загальної мети.
4. Елемент соціальних груп.
5. Неформальні групи та об'єднання людей для досягнення спільних цілей.

29. До основних рис соціальних організацій не належать:

1. Цілеспрямованість.
2. Дружні відносини.
3. Керованість.
4. Ідентичність.
5. Ієрархічність.

30. За сферами діяльності організації поділяються на:

1. Відкриті, напівзакриті, закриті.
2. Економічні, соціальні, культурні.
3. Адміністративні та громадські.
4. Бюрократичні і не бюрократичні.

31. Організації, в які зараховують всіх бажаючих, називаються.

1. Трудовими колективами.
2. Закритими організаціями.
3. Напівзакритими організаціями.
4. Відкритими організаціями.
5. Транснаціональними організаціями.

32. Синергетичний (організаційний) ефект – це:

1. Виникнення нового інституту відповідно до суспільної потреби.
2. Синонім членства в організації.
3. Отримання якісно нового результату спільної діяльності, який не міг бути досягнутий за межами відповідної кооперації.

4. Розподіл дефіцитних ресурсів між членами організації.
5. Відбір організаціями людей за певними критеріями.

33. Абсолютну більшість університетів можна віднести до організацій ...

1. Економічного типу.
2. Напівзакритого типу.
3. Закритого типу.
4. Політичної сфери.

5. Відкритого типу.

34. Організації, які не оголошують чітких умов прийому, висувають безліч вимог при вступі до них, використовують негласні методи поповнення, називають:

1. Бюрократичними.
2. Адміністративними.
3. Політичними.
4. Відкритими.
5. Закритими.

35. Що не є обов'язковими рисами соціальної організації? Оберіть дві альтернативи?

1. Синергетичний ефект.
2. Цілеспрямованість.
3. Єдність світогляду всіх членів організації.
4. Керованість.
5. Ієрархічність.
6. Повага до прав і свобод членів організації.
7. Наявність норм, правил діяльності організації.

36. Адміністративна організація характеризується:

1. Жорстким закріпленням індивідів за певними ролями.
2. Добровільністю.
3. Регуляцією поведінки індивідів моральними нормами.
4. Наявністю конкретної значимої особистості.

37. Характерною рисою сучасної соціальної організації є:

1. Спонтанність, стихійність виникнення.
2. Хаотичність, різноспрямованість діяльності горизонтальних структур.
3. Наявність системи санкцій і норм.
4. Розрізненість, незв'язність елементів, що входять в організацію.

38. Яку організацію, з перерахованих нижче, потрібно додати до цього списку: політичні партії, масові суспільні рухи, фонди допомоги ...

1. Профспілка.
2. Дитячий садок.
3. Військова частина.
4. Тюрма.

39. Цілі організації – це ...

1. Алгоритм її діяльності, який веде до певного результату.
2. Прирошення зусиль людей в ході їх спільної діяльності.

3. Бажаний, планований результат, який намагаються досягти, використовуючи свою активність, члени організації для задоволення колективних потреб.

4. Система соціальних позицій і ролей членів організації.

40. Що не належить до ознак бюрократичної організації:

1. Чіткий поділ прав та обов'язків між членами організації.
2. Посадова ієрархія.
3. Самостійна регламентація діяльності членами організації.
4. Важливість технічної компетентності, а не особистих якостей членів організації.

5. Формальна, письмова комунікація.

41. Яка з цих спільнот не є соціальною організацією:

1. «Приват-банк».
2. Соціальний клас.
3. Ресторан «Мафія».
4. Басейн «Хвиля».

42. Виберіть правильне судження: бюрократична організація ...

1. Ефективна в мінливому зовнішньому середовищі.
2. Заснована на строгій раціоналізації.
3. Проявляє особливу увагу до людського фактора.
4. Враховує особливості характеру кожного її члену.

43. «Відкрита організація» – це...

1. Організація, яка легкодоступна для дослідника.
2. Організація, членом якої може стати будь-який бажаючий, що розділяє її цінності і норми.
3. Організація, яка керується у своїй діяльності принципами гласності.
4. Організація, яка практикує менеджмент в дусі доктрини «людяних відносин».

44. Основними варіантами інституціональних змін є:

1. Удосконалення, ускладнення структури існуючих соціальних інститутів.
2. Нове переспрямування діяльності раніше існуючих інститутів.
3. Виникнення нових і припинення існування старих соціальних інститутів.
4. Всі варіанти є правильними.

45. Який з інститутів насамперед бере на себе роль регулятора сексуальних відносин між чоловіками та жінками?

1. Держава.
2. Шлюб.

3. Освіта.

4. Сім'я.

46. Який з інститутів неможна віднести до базових інститутів сучасних суспільств?

1. Держава.

2. Шлюб.

3. Освіта.

4. Сім'я.

47. Виберіть правильне судження:

1. Виникнення та закріплення соціального інституту – це завжди корисне явище, що допомагає усім членам суспільства покращувати життя.

2. Для виникнення соціального інституту потрібне виникнення потреби, задоволення якої вимагає спільних організованих дій та формування спільних цілей.

3. Формування соціального інституту може відбуватися тільки стихійно.

4. Зміни у соціальному інституті завжди приводять до його дезорганізації.

48. Наука як соціальний інститут належить до:

1. Економічних інститутів.

2. Інститутів сфери освіти.

3. Політичних інститутів.

4. Культурних.

49. Верховна Рада України як соціальний інститут належить до ...

1. Фундаментальних, першочергових для існування суспільства.

2. Економічних соціальних інститутів.

3. Сучасних соціальних інститутів.

4. Неформальних соціальних інститутів.

50. Соціальні організації, що об'єднують своїх членів на основі матеріального інтересу, тобто організації, які платять своїм співробітникам за їхню працю, мають назву ...

1. Примусові.

2. Політичні.

3. Символічні.

4. Утилітарні.

5. Цільові.

Тема 6. СІМ'Я ТА ШЛЮБ ЯК СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ

1. Поняття шлюбу. Класифікації шлюбів.
2. Шлюбна поведінка.
3. Сім'я як мала соціальна група й соціальний інститут. Функції сім'ї.
4. Розвиток інституту сім'ї. Проблеми розвитку сім'ї в сучасному суспільстві.

Основні поняття: шлюб, сім'я, функції сім'ї, нуклеарна сім'я, розширена сім'я, моногамія, полігамія, шлюбний відбір, репродуктивна функція сім'ї.

Теми рефератів

1. Родина як фактор девіантної поведінки
2. Родинні конфлікти: причини та наслідки
3. Шлюбна поведінка та шлюбний відбір
4. Перспективи родини в сучасному суспільстві.

Теми есе

1. Заборона розлучень та абортів: можливі наслідки.
2. Громадянські шлюби: плюси та мінуси.

Додаткові завдання та питання для обговорення

1. Назвіть типи шлюбів, на Вашу думку, найбільш поширені в Україні. Чому?
2. Назвіть основні тенденції розвитку сім'ї у сучасних західних країнах та в Україні. Найдіть різницю між цими тенденціями.
3. Опишіть ідеальну сім'ю з точки зору пересічного українця. Як вона змінювалася протягом століття? Як відрізняються ці уявлення від уявлень жителів західноєвропейських, північноамериканських і східних країн.
4. Складіть кросворд на тему «Сім'я»: 15 слів по горизонталі і 15 слів по вертикалі.
5. Які соціальні чинники впливають на вибір шлюбного партнера у сучасної молоді? Чи відрізняються вимоги, які висувають по відношенню до шлюбних партнерів в Україні представники різних поколінь?
6. Яке майбутнє таких явищ як сім'я і шлюб в Україні і в світі?

Тестові завдання

1. Сім'я як мала соціальна група – це ...

1. Група людей, які люблять один одного.
2. Група людей, які мають спільних предків і проживають разом.
3. Заснована на шлюбі або/та кровній спорідненості мала група, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною допомогою, моральною і правовою відповідальністю.
4. Група людей, що мають спільні цілі.
5. Група людей, які мають санкціоновані суспільством, соціально та особистісно доцільні, стійкі статеві відносини.

2. Який вид відносин є умовою для створення більшості сімей?

1. Шлюбні відносини.
2. Крово-родинні відносини.
3. Відносини, що виникають між батьками і дітьми.
4. Господарсько-економічні відносини.
5. Політичні відносини.

3. Що розуміють під специфічними функціями сім'ї?

1. Функції, що сім'я виконує при всіх змінах суспільства.
2. Функції, що вона повинна виконувати в особливих історичних умовах.
3. Функції, що виконуються тільки особливими типами сімей.
4. Всі функції сучасної сім'ї.
5. Унікальні функції власної сім'ї для кожного окремого індивіда.

4. Зазначте, які з функцій сім'ї є специфічними:

1. Організація виробництва та матеріальна підтримка.
2. Проведення дозвілля та навчання.
3. Репродуктивна та виховна.
4. Сексуально-регуляційна та охорона здоров'я .
5. Передача статусу та соціальний контроль.

5. Шлюб однієї людини з декількома представниками протилежної статі має назву:

1. Матріархат.
2. Полігамія.
3. Гетерогамія.
4. Патріархат.
5. Егалітарний.

6. Сім'я, у якій влада належить батьку, називається:

1. Патріархальна.
2. Гомогенна.
3. Матріархальна.
4. Нуклеарна.
5. Розширена.

7. Які з нижче наведених характеристик сімейного способу життя не були поширені в європейській сім'ї епохи феодалізму?

1. Суворі диференціація ролей чоловіка і жінки.
2. Пріоритет старших поколінь.
3. Прямі економічні залежності батьків від дітей, від їхньої кількості.
4. Нетривалий шлюб і висока вірогідність розлучення.
5. Діти обов'язково успадковують соціальний статус і сімейну спеціалізацію батьків.

8. Яка з нижче наведених характеристик сімейного способу життя не поширена в європейській сім'ї епохи капіталізму (в сучасній європейській сім'ї)?

1. Багатодітність.
2. Вибір майбутнього чоловіка та дружини на основі особистих переваг.
3. Сім'ї переважно нуклеарні.
4. Подовження процесу сімейної соціалізації дітей.
5. Відносна відокремленість сексуальної та репродуктивної поведінки.

9. Найбільш поширеними в сучасних урбанізованих суспільствах є родини, що складаються з батьків та їхніх дітей. Такі родини називаються:

1. Демократичними.
2. Унілокальними.
3. Матріархальними.
4. Нуклеарними.
5. Полігамними.

10. На що, в першу чергу, спиралася система соціальних норм багатодітності?

1. На норми, які забороняють попередження вагітності.
2. На норми загальної та ранньої шлюбності.
3. На норми довічного шлюбу.
4. На норми, які забороняють переривання вагітності.
5. На всі перераховані види норм.

11. Нижче наведено низку тенденцій, що описують зміни в сім'ї. Зазначте, що не притаманно сім'ї в індустріальному суспільстві:

1. Збільшення кількості розлучень.
2. Збільшення кількості дітей, які народжені поза шлюбом і виховуються в неповних сім'ях.
3. Зменшення середньої тривалості шлюбу та відкладання моменту вступу в шлюб.
4. Збільшення народжуваності.
5. Збільшення кількості самотніх людей, які не вступають у шлюб, та кількості людей, що мешкають у вільному шлюбі.

12. Розширена сім'я – це сім'я, яка:

1. Складається з трьох і більше поколінь, об'єднаних єдиним домогосподарством.
2. Сім'я, яка має 3-х і більше дітей.
3. Має можливість жити окремо від батьків, у власному будинку.
4. Сім'я представників середнього класу.
5. Сім'я, представники якої працюють разом.

13. В індустріальному суспільстві XX сторіччя зменшення виховної ролі сім'ї вчені пов'язують:

1. З тим, що більшість сімей складається з представників двох поколінь (батьків та дітей) та зменшується вплив прабатьків.
2. З втратою авторитету – наставництва батьків.
3. З передачею сім'єю функції соціалізації спеціалізованим інститутам виховання та освіти).
4. Зайнятість батьків і дітей поза домом призводить до дефіциту емоційного контакту між ними.
5. Правильні всі варіанти.

14. Якого роду конфлікти виникають між представниками різних поколінь в одній сім'ї?

1. Рольові конфлікти.
2. Конфлікт культур.
3. Економічні конфлікти.
4. Конфлікти, що виникають на ґрунті соціальної зрілості/незрілості та претензій.
5. Усі перераховані конфлікти.

15. Сімейні відносини регулюються різними видами норм. Які з цих норм відіграють основну роль в індустріальному суспільстві?

1. Норми права.
2. Норми моралі.
3. Релігійні норми.
4. Естетичні норми.
5. Економічні норми.

16. Нижче перераховано низку функцій сім'ї. Зазначте, яка з них є специфічною:

1. Організація сімейного виробництва.
2. Рекреаційна.
3. Репродуктивна.
4. Передача статусу.
5. Духовна.

17. Розширена сім'я в першу чергу спирається на відносини:

1. Подружні.
2. Кровно-родинні.
3. Економічні.
4. Релігійні.
5. Етнічні.

18. Нижче наведено низку характеристик сімейного способу життя.

Визначте, яка з них не належить до європейської сім'ї епохи феодалізму:

1. Суворі диференціація ролей чоловіка і жінки.
2. Сім'я є господарчо-виробничою одиницею.
3. Нетривалий шлюб і висока вірогідність розлучення.
4. Заборона на втручання в репродуктивний цикл.
5. Багатодітність.

19. Нижче наведено низку характеристик сімейного способу життя.

Визначте, яка з них не належить до європейської сім'ї капіталістичної епохи:

1. Подовження процесу соціалізації.
2. Пріоритет старших поколінь.
3. Малодітність.
4. Дозвіл втручання у репродуктивний цикл.
5. Сім'ї переважно нуклеарні.

20. В останні 25 років зростання коефіцієнта розлучень спостерігається:

1. У бідних країнах.
2. У багатих країнах.
3. В сучасних, індустріально розвинutih країнах.
4. В усіх країнах.
5. В країнах Європи.

21. Коли виникли перші парні (первісно-егалітарні) шлюби?

1. 2 тис. років тому.
2. 25–24 тис. років тому.
3. 5–7 тис. років тому.
4. 1 млн. років тому.
5. 60 млн. років тому.

22. Нижче перераховано низку функцій сім'ї. Зазначте, які з них є неспецифічними:

1. Виховання дітей та організація сімейного виробництва.
2. Рекреаційна та репродуктивна.
3. Економічна та виховна.
4. Передача статусу та проведення вільного часу.
5. Духовна та репродуктивна.

23. Більшість сімей в Україні основана на ...

1. Моногамному цивільному шлюбі.
2. Полігамному шлюбі.
3. Поліандрії.
4. Полігінії.
5. Повторному шлюбі.

24. Сім'я з рівним впливом чоловіка та дружини і взаємозамінними ролями називається ...

1. Егалітарною.
2. Ендогамною.
3. Екзогамною.
4. Полігамною.
5. Моногамною.

25. Молодіжна сім'я – це сім'я, яка ...

1. Складається з чоловіка та дружини, вік яких до 30 років.
2. Складається з молодих чоловіка та жінки, що навчаються.

3. Сім'я, що має маленьку дитину.
4. Сім'я, що створена недавно (менше ніж три роки тому).
5. Відділилась від батьків та мешкає окремо.

26. За формою реєстрації шлюби бувають:

1. Цивільні і церковні.
2. Моногамні і полігамні.
3. Ендогамні та екзогамні.
4. Перші та повторні.
5. Авторитарні та демократичні.

27. Нижче наведено низку тенденцій, що описують зміни в сім'ї.

Зазначте, яка з них не притаманна сім'ї в індустріальному суспільстві:

1. Абсолютне і відносне збільшення кількості розлучень.
2. Збільшення кількості дітей, які народжені поза шлюбом і виховуються в неповних сім'ях.
3. Збільшення середньої тривалості шлюбу.
4. Відкладання моменту вступу в шлюб.
5. Збільшення кількості людей, що мешкають у вільному шлюбі.

28. Нижче наведено низку характеристик сімейного способу життя.

Визначте, яка з них притаманна європейській сім'ї епохи феодалізму:

1. Вибір майбутнього чоловіка та дружини на основі особистих переваг.
2. Малодітність.
3. Подовження процесу соціалізації.
4. Дозвіл втручання в репродуктивний цикл.
5. Більшість сімей розширені.

29. Нижче наведено низку характеристик сімейного способу життя.

Визначте, яка з них належить до європейської сім'ї при капіталізмі:

1. Сім'я є господарчо-виробничою одиницею.
2. Пряма економічна залежність батьків від дітей, від їхньої кількості.
3. Взаємопов'язаність самозбережувальної, шлюбно-сексуальної і репродуктивної поведінки.
4. Дозвіл втручання в репродуктивний цикл.
5. Діти обов'язково успадковують соціальний статус і сімейну спеціалізацію батьків.

30. Яке твердження неправильно відображає існуючу соціальну закономірність?

1. Ініціатором розлучення в Україні частіше є чоловік.
2. У більшості випадків після розлучення дитина залишається з матір'ю.
3. Після розлучення можливість створити сім'ю вищою є у чоловіка.
4. Сім'ї, в яких одна дитина, розлучаються більш ніж у двічі частіше, ніж сім'ї з двома дітьми.
5. В якості шлюбного партнера чоловіки бажають мати більш молоду жінку, з відносно більш низьким рівнем освіти.

31. Сутність шлюбного градієнта полягає в тому, що в процесі шлюбного вибору чоловіки віддають перевагу:

1. Більш молодим жінкам із більш високою порівняно з ними освітою та більш високим соціальним статусом.
2. Жінкам, рівним із ними за віком і більш низьким соціальним статусом.
3. Більш молодим жінкам із відносно низьким рівнем освіти і приналежних до більш низької соціальної групи, ніж вони.
4. Більш старшим ніж вони жінкам, що мають більш високий дохід.
5. Більш молодим жінкам, що мають лише середню освіту.

32. До якої із теорій шлюбного відбору належить таке висловлення: «Основа шлюбу – обмін якостями особистостей, де кожний намагається виграти більше, ніж загубити. При виборі шлюбного партнера враховуються всі ресурси, якими він володіє, і йде порівняння зі своїми ресурсами. Потім приймається рішення про укладання шлюбу...»?

1. Теорія комплементарних потреб.
2. Інструментальна теорія.
3. Теорія стимулів-цінностей-ролей.
4. Теорія обміну.
5. Психологічна теорія.

33. На які характеристики особистості звертається увага при шлюбному відборі?

1. На вік.
2. На рівень освіти.
3. На зовнішні характеристики.
4. На соціальний статус.

5. На всі названі характеристики.

34. Сімейні відносини регулюються різними видами норм. На які з цих норм орієнтується більшість сучасних сімей в Україні?

1. Норми права.
2. Норми моралі.
3. Релігійні норми.
4. Естетичні норми.
5. Економічні норми.

35. Під шлюбним відбором розуміється:

1. Поведінка під час підготування шлюбної церемонії .
2. Процес, у результаті якого із сукупності можливих виборів відбирається найбільш привабливий партнер.
3. Процес, у результаті якого чоловік знаходить собі жінку, готову стати його дружиною.
4. Відбір із сукупності всіх можливих шлюбів тих, що оптимально відповідали б інтересам особистості і держави.
5. Процес, у результаті якого із сукупності можливих виборів шлюбного партнера вибирається той, хто стає чоловіком (дружиною).

36. Ендогамний тиск при шлюбному відборі змушує вибирати супутника життя:

1. Із свого етносу.
2. Із своєї вікової групи.
3. Із своєї професійної групи.
4. Із свого роду.
5. Із свого соціального класу.

37. Молода сім'я – це сім'я, яка ...

1. Складається з чоловіка та дружини, вік яких до 30 років.
2. Складається з молодих чоловіка та жінки, що навчаються.
3. Сім'я, що має маленьку дитину.
4. Сім'я, що створена недавно (менше ніж три роки тому).
5. Відділилась від батьків та мешкає окремо.

38. Як пов'язані між собою у сучасному індустріальному суспільстві сексуальна і репродуктивна поведінка?

1. Єдині, не можуть існувати одна без одної.
2. Абсолютно автономні, існують паралельно.

3. Пов'язані між собою, тому що зазвичай цілі репродуктивної поведінки досягаються через сексуальні відносини.

4. Пов'язані між собою, тому що цілі сексуальної поведінки досягаються через дітородіння.

5. Правильні всі відповіді.

39. Нуклеарна (проста) сім'я складається з ...

1. Подружньої пари і залежних від них дітей.
2. Подружньої пари, дітей та інших родичів.
3. Дитини та одного з батьків.
4. Всі варіанти відповіді є правильними.

40. Полігамія – це шлюб між ...

1. Одним чоловіком і однією жінкою.
2. Кількома чоловіками і декількома жінками.
3. Одним індивідом однієї статі і декількома індивідами іншої статі.
4. Двома представниками однієї статі.

41. Для сучасної моделі сім'ї характерно ...

1. Патріархальна владна структура сім'ї.
2. Низький рівень соціальної та географічної мобільності.
3. Культура малодітності з втручанням у репродуктивний цикл.
4. Мала кількість розлучень.

42. Традиційна модель сім'ї характерна для ...

1. Аграрного суспільства.
2. Індустріального суспільства.
3. Постіндустріального суспільства.
4. Це не пов'язано з рівнем розвитку індустрії та виробництва.

43. Репродуктивна функція сім'ї являє собою

1. Біологічне відтворення населення.
2. Надання певного соціального статусу членам сім'ї.
3. Отримання психологічного захисту та емоційної підтримки.
4. Спільне ведення господарства та надання побутових послуг.

44. Соціально-статусна функція сім'ї являє собою ...

1. Біологічне відтворення населення.
2. Надання певного соціального статусу членам сім'ї.
3. Отримання психологічного захисту та емоційної підтримки.
4. Спільне ведення господарства та надання побутових послуг.

45. До тенденцій розвитку сім'ї в сучасному суспільстві можна віднести ...

1. Зменшення кількості розлучень.
2. Збільшення середньої тривалості шлюбів.
3. Зменшення кількості людей, що проживають у вільному шлюбі.
4. Зменшення народжуваності.

46. Основане на кровній спорідненості, шлюбі чи усиновленні об'єднання людей, пов'язаних спільністю побуту, які спільно проживають і мають спільний бюджет, називається:

1. Сім'я.
2. Шлюб.
3. Друзі.
4. Колектив.

47. Моногамія – це шлюб між ...

1. Одним чоловіком і кількома жінками.
2. Однією жінкою і декількома чоловіками.
3. Кількома жінками і кількома чоловіками.
4. Одним чоловіком і однією жінкою.

48. Неповна сім'я складається з ...

1. Подружньої пари та залежних від них дітей.
2. Подружньої пари, дітей та інших родичів.
3. Дитини та одного з батьків.
4. Бездітної подружньої пари.

49. Економічна функція сім'ї являє собою:

1. Біологічне відтворення населення.
2. Спільне ведення господарства та надання побутових послуг.
3. Економічну підтримку неповнолітніх та непрацездатних членів сім'ї.
4. Соціалізацію молодого покоління.

50. Емоційна функція сім'ї являє собою:

1. Біологічне відтворення населення.
2. Надання певного соціального статусу членам сім'ї.
3. Отримання психологічного захисту та емоційної підтримки.
4. Спільне ведення господарства та надання побутових послуг.

Тема 7. КУЛЬТУРА

1. Поняття та функції культури.
2. Основні елементи культури.
3. Види та форми культури.
4. Культурний шок.

Основні поняття: культура, матеріальна та духовна культура, мова, символи, цінності, норми, технології, панівна культура, субкультура, контркультура, елітарна культура, народна культура, масова культура, етноцентризм, культурний релятивізм, культурний шок.

Теми рефератів та реферативних виступів

1. Українські культурні універсалії: поняття, зміст, функції.
2. Культурні риси та цінності сучасного українського студентства.
3. Сутність та походження масової культури.
4. Молодіжні субкультури в період системних суспільних змін.

Теми есе

1. Культурне життя мого міста (спостереження за один місяць).
2. Культура та цінності моєї професії.
3. Культура та цінності моєї родини.

Додаткові завдання та питання для обговорення

1. Як, на Вашу думку, змінилися культурні цінності в Україні за останні 100 років (особливо приділіть увагу останнім 20-ти рокам)? Чому це сталося?

2. Проведіть порівняльний аналіз культури України і будь-якого іншого суспільства на Ваш вибір? У чому основна схожість і відмінність між культурами? Що може стати основними причинами конфліктів між членами цих товариств.

3. Висловіть свою думку про популярність або непопулярність серед сьогоденної молоді книг, театру, кіно, використовуючи наукову термінологію (духовна культура, норми, цінності, традиції, мотиви, інтереси).

4. Інвективи як культурний елемент: позитивні та негативні функції в суспільстві.

Тестові завдання

1. Поняття і речі, які несуть в собі певний сенс, який зрозумілий і має значення для людей однієї культури, називаються ...

1. Мова.
2. Цінності.
3. Символи.
4. Норми.
5. Традиції.

2. Різновид культури, норми і цінності якої не тільки відрізняються від загальноприйнятих, але і протистоять їм, називається ...

1. Панівна культура.
2. Масова культура.
3. Субкультура.
4. Контркультура.

3. Професійну культуру лікарів можна назвати . . .

1. Панівною культурою.
2. Масовою культурою.
3. Субкультурою.
4. Контркультурою.

4. Пісні, танці і казки, які створювалися людьми в процесі повсякденної взаємодії, належать до ...

1. Елітарної культури.
2. Контркультури.
3. Народної культури.
4. Масової культури.

5. Зразки і правила поведінки, виконання яких очікується від членів суспільства і підтримується за допомогою санкцій, називаються ...

1. Норми.
2. Технологія.
3. Цінності.
4. Символи.

6. Позиція, з точки зору якої кожна культура – це унікальне явище, і тому вона повинна розглядатися на основі прийнятих в ній стандартів, отримала назву ...

1. Етноцентризм.
2. Атеїзм.

3. Культурний релятивізм.

4. Атавізм.

7. Система норм і цінностей, які поширені в межах окремої соціальної спільності і відрізняють її від інших, називається ...

1. Панівною культурою.

2. Субкультурою.

3. Масовою культурою.

4. Контркультурою.

8. Сукупність цінностей, вірувань, традицій і звичаїв, якими керуються більшість членів суспільства, називається ...

1. Панівна культура.

2. Масова культура.

3. Субкультура.

4. Контркультура.

9. Класичні музика, живопис і література належать до...

1. Елітарної культури.

2. Контркультури.

3. Народної культури.

4. Масової культури.

10. Сучасна популярна музика належить до ...

1. Елітарної культури.

2. Контркультури.

3. Народної культури.

4. Масової культури.

11. Тенденція оцінювати звичаї, цінності і норми інших культур з позиції стандартів власної культури отримала назву ...

1. Етноцентризм.

2. Атеїзм.

3. Культурний релятивізм.

4. Атавізм.

12. Спосіб виробничої діяльності і знання, які допомагають людям налагодити життя в певних умовах, називається ...

1. Норми.

2. Технологія.

3. Цінності.

4. Символи.

13. До функцій культури не належить:

1. Функція соціального контролю.
2. Регулятивна функція.
3. Функція соціалізації.
4. Репродуктивна функція.

14. Цінності, норми, традиції, переконання, моделі поведінки та матеріальні предмети, які разом формують стиль життя людей, отримали назву:

1. Культура.
2. Суспільство.
3. Держава.
4. Країна.

15. Конфлікт старих (властивих індивіду як представнику того суспільства, яке він залишив) і нових (характерних для того соціуму, в який він увійшов) культурних норм і орієнтацій, тобто конфлікт двох культур на рівні індивідуальної свідомості, має назву:

1. Культурні цінності.
2. Субкультура.
3. Культурний шок.
4. Культурна дифузія.
5. Культурні норми.

16. Серед наведених продуктів діяльності вкажіть ті, які не належать до матеріально-предметних:

1. Автомобілі.
2. Картини.
3. Музичні твори.
4. Історичні монументи.
5. Ювелірні прикраси.

17. Серед наведених продуктів діяльності вкажіть ті, які не належать до символічно-знакових:

1. Ноти.
2. Фрески.
3. Релігійні норми.
4. Наукові статті.
5. Верстати.

18. Основними елементами культури у вітчизняній соціологічній традиції є:

1. Мова і цінності.
2. Цінності і норми.
3. Мова, знання і технології, цінності, норми та ідеологія.
4. Потреби, інтереси, мотиви, цілі.
5. Ціннісні орієнтації та ідеали.

19. Система комунікації, яка здійснюється за допомогою звуків та символів і виконує роль ретранслятора культури, – це ...

1. Ідеологія.
2. Мова.
3. Установки.
4. Ціннісні орієнтації.
5. Потреби.

20. Найбільш значущі предмети, зв'язки, відносини, які є орієнтирами в поведінці людини, мають назву:

1. Мотиви.
2. Інтереси.
3. Цінності.
4. Цілі.
5. Норми.

21. Правила поведінки, очікування, і стандарти, які регулюють взаємодію між людьми, вказують на дозволену і недозволену поведінку в певних ситуаціях, мають назву:

1. Норми.
2. Особистість.
3. Соціалізація.
4. Мотив.
5. Цілі.

22. Регулятори поведінки людини в найбільш важливих системах соціального життя, які забезпечують цілісність і стійкість суспільства, – це ...

1. Норми правила.
2. Сімейні норми.
3. Релігійні норми.
4. Норми очікування.
5. Економічні норми.

23. Способи реагування оточуючих на поведінку людини у вигляді заохочення або покарання за невиконання певних норм поведінки мають назву:

1. Цінності.
2. Цілі.
3. Санкції.
4. Вимоги.
5. Знання.

24. Санкції бувають:

1. Формальні.
2. Неформальні.
3. Позитивні.
4. Негативні.
5. Правильні всі відповіді.

25. До функції культури можна віднести:

1. Адаптацію і соціалізацію.
2. Регуляцію поведінки людини.
3. Ідентифікацію особистості і інтеграцію людей.
4. Світоглядну.
5. Правильні всі відповіді.

26. Стійкі і найбільш узагальнені норми і принципи суспільних відносин людей, які історично виникають, передаються з покоління в покоління і охороняються силою громадської думки – це ...

1. Групові інтереси.
2. Традиції.
3. Ідеологія.
4. Мова.
5. Знання.

27. Передача культури здійснюється в процесі:

1. Стратифікації.
2. Репродукції.
3. Соціальної мобільності.
4. Соціалізації.
5. Трансформації.

28. Цінності поділяють на:

1. Економічні та політичні.
2. Матеріальні та духовні.
3. Моральні та естетичні.
4. Групові та загальнолюдські.
5. Правильні всі відповіді.

29. Правила, які впроваджуються у життя спеціальною політичною організацією людей, яка має право застосовувати силу, і є зазвичай результатом осмислення, цілеспрямованого планування та офіційної декларації, мають назву ...

1. Звичай.
2. Закони.
3. Подання.
4. Моральні норми.
5. Порядки.

30. Для освоєння цієї культури, як правило, потрібна певна підготовка, накопичений «культурний капітал», що передусім підготовка і освіта, естетичне виховання. Вона не має широкого поширення. Це – характеристика ...

1. Елітарної, «високої» культури.
2. Масової культури.
3. Народної культури.
4. Девіантної культури.
5. Іноземної культури.

31. Модифікації культури відповідно до вікових, професійних, класових, територіальних та інших особливостей різних груп людей – це ...

1. Масова культура.
2. Контркультура.
3. Антикультура.
4. Народна культура.
5. Субкультура.

32. Ця культура не формується стихійно у процесі повсякденної взаємодії і не передається з покоління в покоління. Вона створюється «професіоналами», спеціалізованими організаціями. Її зразки призначені для «споживання» найширшими верствами населення, вона демократична та існує, головним чином, для розваги, заповнення дозвілля. Це – характеристика ...

1. Елітарної, «високої» культури.
2. Масової культури.
3. Народної культури.
4. Девіантної культури.
5. Іноземної культури.

33. Чим відрізняються норми правові від норм моральних?

1. Наявністю санкцій.
2. Сферою суспільного життя (політична, економічна, культурна.), яку регулюють норми.
3. Рівнями інформованості людей про зміст норм.
4. Характером суб'єкта, який є джерелом відповідних норм.
5. Важливістю їх для особистості.

34. Який з елементів культури є її «ядром»?

1. Ідеологія.
2. Мова.
3. Знання.
4. Цінності.
5. Правила.

35. Яке визначення культури є найбільш загальним та універсальним?

1. Це все те, що має штучне походження, створюється людьми, успадковується новими поколіннями, накопичується в історичному процесі.
2. Культура це вміння поводитися з іншими людьми в різних ситуаціях, у т.ч. і в кризові періоди.
3. Це правила «гарного тону», які є зразком для пересічної людини і можуть бути предметом виховання в сім'ї та школі.
4. Це синонім цивілізації, тип суспільства або стародавнього поселення.
5. Це матеріальні, технічні досягнення людства.

36. В яких основних формах може виступати культура?

1. Культура побутова і культура політична.
2. Культура праці і культура дозвілля.
3. Культура матеріальна і культура духовна.
4. Культура фізична і культура сексуальна.
5. Панівна культура і економічна.

37. Норма вітатися при зустрічі зі знайомими є прикладом ...

1. Моральних норм.
2. Законів.
3. Естетичних норм.
4. Релігійних норм.
5. Норм кримінального права.

38. Будь-який предмет, матеріальний або ідеальний, ідея або інститут, предмет справжній або уявний, щодо якого індивіди або групи займають оціночну позицію, приписують йому важливу роль в своєму житті і відчують постійне прагнення володіти ним, має назву ...

1. Символ.
2. Скарб.
3. Цінність.
4. Святиня.
5. Значення.

39. На базі спільних цінностей, норм і уявлень культура об'єднує людську спільність. Це характеристика ...

1. Ідентифікаційної функції культури.
2. Адаптаційної функції культури.
3. Інтеграційної функції культури.
4. Регулятивної функції культури.
5. Легітимаційної функції культури.

40. Культура безпосередньо пов'язана зі створенням орієнтирів людських дій завдяки системі норм і правил. Це характеристика ...

1. Ідентифікаційної функції культури.
2. Адаптаційної функції культури.
3. Інтеграційної функції культури.
4. Регулятивної функції культури.
5. Легітимаційної функції культури.

41. Первинна реакція індивідуальної або групової свідомості на зіткнення індивіда або групи з іншою культурною реальністю має назву ...

1. Культура.
2. Інновація.
3. Ретрансляція.
4. Культурний шок.
5. Адаптація.

42. Яка з характеристик культури помилково відображає її властивість?

1. Культура не передається за допомогою навчання, а успадковується генетично.
2. Культура забезпечує адаптацію людини до соціального і природного середовища.
3. Культура соціальна.
4. Культура забезпечує задоволення потреб.
5. Культура інтеграційна, цілісна.

43. Засіб, за допомогою якого люди передають один одному ідеї, інформацію, погляди та емоції, створюють культуру і передають її з покоління в покоління, – це:

1. Норми.
2. Цінності.
3. Ідеологія.
4. Мова.
5. Знання.

44. Це – дії або об'єкти, які сприймаються суспільством як еквівалент чогось іншого. Вони позначають різні речі, які однаково розуміються різними людьми. Це своєрідний код, який містить певний сенс або свого роду стенограма для позначення навколишнього нас світу. Про що йде мова?

1. Про знання.
2. Про навички.
3. Про символи.
4. Про цінності.
5. Про норми.

45. Це властиві тій або іншій культурі уявлення про те, до чого слід прагнути, це духовні орієнтири, які задають загальну стратегію поведінки індивіда в суспільстві. Про що йде мова?

1. Про знання.
2. Про навички.
3. Про символи.
4. Про цінності.
5. Про норми.

46. Чітко сформульовані і зафіксовані в документах норми мають назву ...

1. Формальні.
2. Неформальні.
3. Економічні.
4. Моральні.
5. Традиційні.

47. Який з наведених об'єктів належить до матеріальної культури?

1. Ритуал.
2. Свято.
3. Наукове відкриття.
4. Картина.
5. Релігійна норма.

48. Культура забезпечує пристосування до середовища – природного, історичного, психологічного. Це характеристика:

1. Ідентифікаційної функції культури.
2. Адаптаційної функції культури.
3. Інтеграційної функції культури.
4. Регулятивної функції культури.
5. Функції соціального контролю.

49. Ситуація конфлікту між звичними для індивіда цінностями, нормами, мовою, повсякденними практиками, характерними для того середовища, яке він покинув, і тими цінностями, нормами, мовою, повсякденними практиками, що характерні для нового середовища, в якому він опинився, має назву ...

1. Інновація.
2. Революція.

3. Культурний шок.

4. Індикація.

5. Адаптація.

50. Яка з характеристик культури помилково відображає її властивості?

1. Культура передається за допомогою навчання.

2. Культура прищеплюється вихованням.

3. Культура не соціальна, а біологічна.

4. Культура забезпечує задоволення потреб.

5. Культура інтеграційна, цілісна.

Тема 8. СУСПІЛЬСТВО ТА СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ

1. Поняття суспільства. Суспільство як соціальна система.
2. Поняття соціальних змін та їх види.
3. Концепції соціальних змін та модернізації.

Основні поняття: суспільство, соціальна система, соціальні зміни, соціальний розвиток, еволюція, революція, доіндустріальне, індустріальне, постіндустріальне суспільство, модернізація, глобалізація.

Теми рефератів та реферативних виступів

1. Головні етапи та тенденції трансформації українського суспільства.
2. Теорія модернізації та неоднаковість шляхів суспільного розвитку.
3. Сучасна теоретична дискусія про соціальні зміни.
4. Вплив сучасних технологій на розвиток суспільства.
5. Зміни в сучасному суспільстві.
6. Переваги та недоліки глобалізації

Теми есе

1. У чому полягає особливість модернізації українського суспільства?
2. Можна чи ні українське суспільство назвати «масовим суспільством»?
3. Глобалізація для України: загрози та переваги.
4. Чи може відбутися планетна цивілізація?
5. Соціальний розвиток: соціальна революція чи соціальна еволюція?

Додаткові питання для обговорення

1. Ви потрапили на нежилий острів з іншими чоловіками і жінками різного віку, професій, національностей. Розбитися на дві команди і створити модель суспільства. Звернути увагу на такі положення.

- Розподіл гендерних ролей
- Типи сімей, механізм їх створення, виховання дітей
- Ставлення до проституції і гомосексуалізму
- Контроль за девіантною поведінкою і покаранням
- Релігійне питання

- Освіта
- Економіка (ринкова або планова, податки, бюджет)
- Структура і механізм управління суспільством
- Культурне життя, спорт

Тестові завдання

1. Суспільство – це: (виберіть із запропонованих варіантів той, що, на Ваш погляд, є правильним):

- а) людська спільнота, що забезпечує реалізацію потреб людини у спілкуванні;
- б) сукупність взаємовідносин і взаємодій, що історично склалися, взаємодій та форм об'єднань людей, що відображує їх всебічну залежність одне від одного, яка регулюється законами, звичаями і встановлюється соціальними інститутами;
- в) соціум у виокремленні механізмів взаємовідносин між його членами та взаємодії.

2. Головними ознаками суспільства не являються (виберіть дві ознаки, що не належить до суспільства):

- а) ця спільнота не являється частиною більш великої системи;
- б) вона має власну територію;
- в) вона має назву і власну історію;
- г) вона розвивається за рахунок надходжень із інших територій та інших великих спільнот;
- д) воно має власну систему управління;
- е) воно існує не більше ніж життя окремого члена суспільства;
- ж) воно має загальну для своїх членів систему цінностей, традицій та нравів.

3. До широкого розуміння поняття «суспільство» належить (оберіть правильне висловлювання):

- а) окреме суспільство, яке розглядається у межах його територіальних кордонів та політичного устрою;
- б) сукупність суспільств зі схожими політичним устроєм;
- в) світова спільнота, що об'єднує людство у його цілісності;
- г) сукупність держав або країн, об'єднаних на загальних принципах та ідеях.

4. Вузьке розуміння поняття «суспільство» включає в себе:

- а) окремо взяте суспільство у сукупності його територіальних кордонів та політичного устрою;
- б) це соціальний інститут, який покликаний регулювати соціальну взаємодію членів суспільства;
- в) це територія, що має визнані кордони та така, що користується державним суверенітетом.

5. Основними характеристиками суспільства як системи є: (виберіть дві таких, що не характерні для суспільства):

- а) цілісність;
- б) сталість структурно-функціональної організації;
- в) самодостатність та схильність до саморозвитку;
- г) незмінність форм розвитку;
- д) зв'язок із зовнішнім середовищем;
- е) відсутність варіантів розвитку;
- ж) варіативність розвитку в певних межах;
- з) компенсаторність, як взаємний зв'язок між виконуваними функціями;
- і) багаторівневність.

6. Складовими елементами суспільства є (оберіть п'ять елементів, що створюють суспільну структуру):

- а) соціальна взаємодія;
- б) соціальні відносини та зв'язки;
- в) окрема система управління;
- г) соціальні норми та цінності;
- д) особистості та соціальні групи;
- е) соціальні організації та інститути.

7. Співвіднесіть назву рівня суспільства з його характеристикою:

1. Глобальний рівень	а) рівень суспільства в цілому;
2. Макрорівень	б) рівень окремого індивіда;
3. Мезорівень	в) світ-система;
4. Мікрорівень	г) рівень соціальних груп.

8. Які сфери (основні підсистеми) включає в свою діяльність суспільство? (Обрати чотири вірні відповіді):

а) політичну;	д) соціальну;
б) наукову;	е) військову;
в) економічну;	ж) духовну.
г) культурну;	

9. Ці сфери життєдіяльності між собою (виберіть правильну відповідь):

- а) не пов'язані між собою;
- б) органічно пов'язані;
- в) мають нестійкі зв'язки, що обумовлено їх природою.

10. За Т. Парсонсом, сфери життєдіяльності суспільства виконують певні функції (співвіднесіть їх):

1. економічна (економіка);	а) відтворення соціальної структури;
2. політична (політична система);	б) ціледосягнення;
3. соціальна (інститути та звичаї);	в) інтеграції;
4. духовна (віра, мораль тощо);	г) здатність до адаптації.

11. Соціологія як наука під поняттям «суспільство» розуміє (визначте одне правильне твердження):

а) об'єднання людей, що характеризується спільною територією їх проживання, цілісністю й стійкістю, самовідтворенням та певним рівнем культури;

б) соціальну систему, що має певну структуру, універсальні властивості, зв'язки й стани;

в) людську спільноту, що утворюють люди, в якій вони живуть.

12. Чи може окрема сфера функціонування суспільства включати до свого складу інші? Оберіть правильну відповідь.

- а) може;
- б) може, але тільки в окремих випадках;
- в) не може.

13. Соціальні зміни – це (який варіант відповіді, на Вашу думку, є правильним)?

а) перехід соціальних систем, спільнот, інститутів та організацій з одного стану в інший;

б) будь-які зміни, що пов'язані з суспільством,

в) зміни, що відбуваються у певній сфері суспільного життя.

14. Соціальні зміни передбачають (оберіть зайве твердження):

- а) зміну характеристик процесів соціальної стратифікації;
- б) перетворення у соціальних спільнотах;
- в) зміни у динаміці соціальних процесів;
- г) зміни темпів економічного розвитку;
- д) зміни у функціонуванні соціальних інститутів;
- е) зміни характеристик взаємодії соціальних організацій.

15. Соціальний розвиток – це (виберіть речення, що дає правильну відповідь):

- а) соціальні зміни взагалі;
- б) оцінка перебігу соціальних змін;
- в) констатація факту соціальних змін;
- г) соціальні зміни, спрямовані у бік вдосконалення та поліпшення;
- д) наслідок планомірних або спонтанних перетворень у суспільстві.

16. Співвіднесіть рівні соціальних змін та їх характеристики:

а) рівень особистісних і міжособистісних відносин;	1) зростання бідності;
б) рівень організацій та інститутів;	2) поява середнього класу;
в) рівень малих та великих соціальних груп;	3) зміна умов отримання освіти;
г) рівень глобальний;	4) лібералізація статевої моралі.

17. Соціальні зміни відрізняються за видами, які виділяються (визначте зайві критерії):

- а) за інтенсивністю актів взаємодії;
- б) за рівнем відповідності загальному плану соціальних змін;
- в) за сутнісними характеристиками соціальних зв'язків;
- г) за спрямованістю соціальної взаємодії;
- д) за ступенем активності соціальних зв'язків.

18. За сутністю характеристик соціальних зв'язків відокремлюють типи соціальних змін. Визначте два зайвих типи.

а) мотиваційний;	г) технологічний;
б) процесуальний;	д) функціональний;
в) глобальний	е) структурний.

19. За соціальною спрямованістю виділяють такі типи соціальних змін. Визначте два зайвих типи.

а) революційні;	д) імітаційні;
б) еволюційні;	е) глибинні;
в) зверхні;	ж) прогресивні;
г) регресивні;	з) інноваційні.

20. Імпульсами для здійснення соціальних змін слугують (оберіть три правильних відповіді):

- а) діяльність органів соціального управління;
- б) воля верховної влади;
- в) соціальні протиріччя та конфлікти;
- г) розуміння суспільством необхідності змін;
- д) зовнішні чинники (екологічна криза тощо);
- е) слідування зразкам змін в інших суспільствах.

21. Соціально-адекватне управління – це (визначте зайві характеристики):

- а) високоефективна модель соціального управління;
- б) модель, орієнтована в майбутнє соціуму;
- в) модель, адаптована до умов конкретного соціуму;
- г) найменше витратна в процесі реалізації модель;
- д) спрямоване на самоорганізацію;
- е) максимально повне використання потенціалу суспільства;
- ж) модель, що резонує ментальним характеристикам соціуму;
- з) модель, що акумулює управлінські зусилля.

22. Суб'єктивні чинники соціальних змін пов'язуються з (оберіть вірну відповідь):

- а) послідовною політикою керівництва;
- б) помилками у виборі методів здійснення змін;
- в) свідомою діяльністю індивіда та людей, що орієнтовані на його позицію.

23. Об'єктивні чинники соціальних змін виникають в наслідок дії (оберіть правильну відповідь):

- а) великих соціальних груп;
- б) всього, що не пов'язане з дією окремих індивідів;
- в) незалежно від волі та свідомості людей.

24. Соціальні зміни відбуваються внаслідок (вказіть неправильну відповідь):

- а) причинно-наслідкової залежності усіх соціальних явищ;
- б) сприятливого збігу обставин;
- в) природного відбору.

25. Причини, які породжують соціальні зміни, пов'язуються з (яке ствердження, на Ваш погляд, є неправильним?)

- а) технічним прогресом та розвитком технологій;
- б) змінами виробничих відносин;
- в) змінами у свідомості суспільства в цілому;
- г) змінами державного устрою.

26. У сучасній соціологічній науці виділяють такі концепції соціальних змін (виберіть дві неправильних, на Вашу думку, відповіді):

- а) теорії еволюційного розвитку суспільства;
- б) теорії, що розглядають вплив неземного розуму;
- в) теорії революційного розвитку суспільства;
- г) теорії, що поєднують еволюційний та революційний моделі розвитку;
- д) теорії культурно-історичних типів.

27. Співвіднесіть типи суспільств та різновид соціального ресурсу, що визначає соціальний статус індивіда:

а) доіндустріальне;	1; гроші;
б) індустріальне;	2; знання;
в) постіндустріальне	3. влада.

28. Співвіднесіть найбільш впливову соціальну групу зі стадіями розвитку суспільства:

1. доіндустріальне;	а) промисловці, банкіри;
2. індустріальне;	б) менеджери, вчені;
3. постіндустріальне	в) землевласники, духовенство.

29. Співвіднесіть основний виробничий ресурс з відповідною стадією суспільного розвитку:

а) доіндустріальне;	1. знання;
б) індустріальне;	2. земля, природна сировина;
в) постіндустріальне;	3. капітал.

30. Співвіднесіть притаманний рівень освіти з конкретною стадією розвитку суспільства:

а) доіндустріальне;	1. більшість членів суспільства є безграмотні;
б) індустріальне;	2. загальна середня, розповсюдження вищої освіти;
в) постіндустріальне	3. розповсюдження професійної освіти.

31. Кому належить авторство концепції п'яти суспільно-економічних формацій (первіснообщинної, рабовласницької, феодальної, капіталістичної, комуністичної)? Оберіть правильну відповідь.

а) Д; Белл, А; Турен;	в) К; Маркс, Ф Енгельс;
б) Р; Арон, У; Ростоу;	г) М. Данилевський, А. Тойнбі.

32. Внаслідок соціальної революції здійснюється (вказіть правильну відповідь):

- а) зміна влади у суспільстві;
- б) перерозподіл власності на засоби виробництва;
- в) корінний якісний переворот у всій соціально-економічній та політичній системі суспільства.

33. За теорією М. Данилевського, культурно-історичні типи розрізняються за поєднанням в них основних чотирьох елементів. Визначте зайвий елемент:

а) релігійний;	г) технологічний;
б) політичний;	д) економічний.
в) культурний;	

34. У якому одному культурно-історичному типі, за М. Данилевським, поєднуються усі (чотири) основних елементи (релігійний, політичний, культурний, економічний)?

а) європейському;	д) слов'янському;
б) грецькому;	е) індійському;
в) романо-германському;	ж) китайському.
г) римському;	

35. За А. Тойнбі, всесвітня історія – це (виберіть правильне, на Вашу думку, твердження):

- а) відтворення та загибель регіонально несумісних одна з одною цивілізацій;
- б) безперервне зростання рівня культурного розвитку;

в) послідовна зміна стадій суспільного розвитку від традиційної до постіндустріальної.

36. Під модернізацією суспільства розуміється (знайдіть правильну відповідь):

- а) набуття суспільством певних ознак, що притаманні сучасності;
- б) перехід до більш високорозвинутого типу суспільства шляхом комплексних реформ, подовжених у часі;
- в) зміна сутності та форм функціонування основних соціальних інститутів у відповідь на виклик часу.

37. Розрізняють певні типи модернізації. Які з цих двох стверджень правильні?

- а) органічна модернізація, яка є результатом власного розвитку та підготовлена всім ходом попередньої еволюції;
- б) неорганічна модернізація, яка є відповіддю на виклики з боку більш розвинутих країн;
- в) синтетична модернізація, що поєднує та одночасно реалізує органічний і неорганічний типи.

38. Досягнення успіху в процесі модернізації українського суспільства можливо за певних умов. Оберіть чотири правильних положення, що розкривають такі умови:

- а) своєчасність модернізаційних заходів;
- б) достатня кількість представників середнього класу;
- в) підтримка з боку країн-партнерів;
- г) організаційних дій з боку центральної влади;
- д) всебічна соціальна підтримка широких верств населення.

39. Яка ознака нехарактерна для індустріального суспільства?

- а) машинне виробництво;
- б) інтенсивна соціальна мобільність;
- в) станова ієрархія;
- г) соціально-класова стратифікація.

40. Поняття, що характеризує певну територію з державним кордоном, яка користується суверенітетом, – це :

- а) держава;
- б) країна;
- в) суспільство;
- г) соціальний простір;
- д) соціальна спільнота;
- е) територіальна громада.

41. Визначте, хто є автором теорії, за якою суспільства відрізняються (класифікуються) за провідними відношеннями власності та засобу виробництва матеріальних благ:

а) А; Белл;	г) А; Турен;
б) К; Маркс;	д) Е. Фромм.
в) У; Ростоу;	

42. Яким, на Ваш погляд, є сучасне українське суспільство?

а) аграрним;	в) індустріальним;
б) традиційним;	г) постіндустріальним.

43. Що, з Вашої точки зору, не є чинником стабільності в суспільстві?

Оберіть три варіанти відповіді.

- а) виражена соціальна диференціація;
- б) сформована політична нація;
- в) система державних інституцій;
- г) боротьба політичної опозиції за владу;
- д) завершений розподіл власності;
- е) поліетнічність;
- ж) стала правова система;
- з) наявність національної ідеї.

44. Яка ознака непритаманна традиційному (доіндустріальному) суспільству?

- а) розпочато розвиток ринкових відносин;
- б) культура, основана на традиційних та релігійних цінностях;
- в) переважає застосування фізичної сили людини та тварин;
- г) розвинута професійна структура;
- д) аграрний сектор економіки є домінуючим.

45. У традиційному суспільстві родина була основною виробничо-господарською одиницею, а в індустріальному – розподільчо-споживчою. Який вид соціальних змін ілюструє цей приклад?

а) структурні;	г) циклічні;
б) функціональні;	д) мотиваційні.
в) процесуальні;	

46. Що не притаманно постіндустріальному суспільству? Оберіть одну неправильну відповідь.

- а) перетворення науки у виробничу силу;
- б) розширення прав особистості та інтересів меншин;
- в) поширення телекомунікаційних систем;
- г) початок широкого використання машинного виробництва;
- д) зростання значущості інституту освіти.

47. Співвіднесіть критерії суспільного прогресу з іменами вчених, що їх запропонували:

а) ускладнення соціальної організації суспільства;	1. У; Ростоу;
б) зміни у системі соціальних зв'язків;	2. К; Маркс;
в) зміни характеру виробництва та споживання;	3. У; Спенсер;
г) зростання продуктивності праці	4. Ф. Теніс

48. Що, на Ваш погляд, не притаманно доіндустріальному суспільству?

- а) переважно монархічний державний устрій;
- б) станова система стратифікації;
- в) промислове виробництво;
- г) успадкування соціальних статусів та видів зайнятості населення;
- д) обмеження соціальної мобільності.

49. За яким критерієм суспільства розподіляють на прості та складні? Оберіть одну правильну, на Ваш погляд, відповідь.

- а) наявність писемності;
- б) чисельність рівнів управління;
- в) спосіб виробництва;
- г) наявність системи цінностей та норм.

50. Положення про те, що суспільство складається з двох взаємопов'язаних частин – базису та надбудови, при цьому базис визначає характер та напрям розвитку надбудови, сформульовано:

а) в теорії Р; Арона;	г) в теорії К; Маркса;
б) в теорії А; Турена;	д) в теорії О. Шпенглера.
в) в теорії Ф. Теніса;	

ПРАВИЛА НАПИСАННЯ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕСЕ

Ціль написання есе полягає в перевірці успішності засвоєння студентами категоріального апарату соціології та уміння використовувати соціологічну уяву для аналізу явищ і процесів, що відбуваються у суспільстві.

Великий енциклопедичний словник визначає *есе* як «варіант філософської, літературно-критичної, історико-біографічної, публіцистичної прози, що поєднує у собі підкреслено індивідуальну позицію автора з невимушеним, часто парадоксальним викладенням матеріалу, орієнтованим на розмовну мову».

Відмітними рисами есе є:

- образність;
- афористичність;
- парадоксальність;
- яскраво виражена авторська позиція.

Для передачі особистого сприйняття автор есе залучає численні приклади, проводить паралелі, підбирає аналогії й використовує асоціації.

Зміст есе з соціології полягає в критичному аналізі підходів і точок зору з одної із соціальних проблем. Тому *в есе повинні бути висвітлені такі питання:*

- теоретичний зміст проблеми з точки зору різних підходів;
- соціальний зміст проблеми, чим пояснюється посилена увага до неї сьогодні або, навпаки, відсутність такої уваги;
- перспективи вивчення й рлзв'язання проблеми.

Правила оформлення есе:

1. Текст набирається на комп'ютері (Times New Roman 14, полуторний інтервал) або (у крайньому випадку) пишеться розбірливим почерком.

2. Обсяг роботи – **4000–6000** тисяч знаків (без пробілів) або 2–5 сторінок.

3. На першому аркуші необхідно обов'язково вказати назву есе, прізвище, ім'я й групу автора. Текст можна починати писати відразу.

4. Наприкінці роботи необхідно навести список використаної літератури, посилання на веб-сайти та інші джерела інформації.

Процедура оцінювання есе спирається на десять показників. Кожний показник оцінюється за шкалою від 1 до 10. Максимальний бал, таким чином, становить 100. Це дозволяє перерахувати бали у 5-бальну систему оцінок.

Критерії оцінювання есе

№ п/п	Критерії оцінювання	Бали
1	Змістовність (широта й повнота викладання теми)	2
2	Формулювання проблеми в соціологічних термінах	2
3	Структурованість і відповідність заданій темі	2
4	Коректне використання соціологічного категоріального апарату	2
5	Наявність емпіричних матеріалів, що підтверджують точку зору автора	2
6	Аналітичні елементи в роботі	2
7	Наявність авторської позиції	2
8	Ясність, логічність письмового викладу матеріалу, відповідність стилю викладання даному жанру роботи	2
9	Уміння стисло, логічно й повно подати роботу, зацікавити аудиторію	2
10	Уміння точно й змістовно відповісти на запитання	2
	Підсумковий показник (у балах)	20
	Оцінка за 5-бальною шкалою	

ПРАВИЛА НАПИСАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕФЕРАТУ

Ціль написання реферату полягає в перевірці успішності засвоєння студентами категоріального та понятійного апарату соціології та уміння застосовувати його для аналізу явищ і процесів, що відбуваються у суспільстві..

Реферат (лат. *refero* – доношу, повідомляю, переказую) – стислий переказ змісту матеріалу, зроблений на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, підручників, матеріалів періодичної преси, Інтернет-ресурсів).

Тобто, реферат є адекватним за змістом переказом первинного тексту. Реферат відображає головну інформацію першоджерела. Реферат повинен бути інформативним, об'єктивно передавати інформацію, відрізнитися повнотою викладу, а також коректно оцінювати матеріал, що міститься в першоджерелі.

Розрізняють два види рефератів: продуктивні й репродуктивні. Репродуктивний реферат відтворює зміст первинного тексту. Продуктивний – містить творче або критичне осмислення джерела (або джерел), що реферується.

На відміну від есе, реферат має такі ознаки:

- зміст реферату повністю залежить від змісту джерела, що реферується;
- реферат містить точний переказ основної інформації без перекручувань та суб'єктивних оцінок.

Реферат має певну структуру:

1. Вступ. У вступі обґрунтовується вибір теми, її актуальність, розкривається проблематика обраної теми. Також у вступі можуть бути наведені вихідні дані тексту, що реферується (назва, де опублікована, у якому році), відомості про автора (П.І.Б., спеціальність, учений ступінь, учене звання).

2. Основна частина. Вона містить зміст тексту, що реферується, наводяться основні тези, вони аргументуються.

3. Висновок. Робиться загальний висновок по проблемі, заявленій у рефераті.

4. Список використаної літератури (не менш п'яти джерел).

Правила оформлення реферату:

1. Текст набирається на комп'ютері (Times New Roman 14, полуторний інтервал) або (у крайньому випадку) пишеться розбірливим почерком.

2. Обсяг роботи – **15000–25000** тисяч знаків (без пробілів) або 10–15 сторінок.

3. На першому аркуші обов'язково вказати назву реферату, прізвище, ім'я й групу автора. На другому – план. На третьому – починається текст. На останньому необхідно навести список використаної літератури, посилання на веб-сайти й інші джерела інформації (література – за абеткою, Інтернет-джерела – наприкінці).

Процедура оцінювання есе спирається на десять показників. Кожний показник оцінюється за шкалою від 1 до 10. Максимальний бал, таким чином, становить 100. Це дозволяє перерахувати бали у 5-бальну систему оцінок.

Критерії оцінювання рефератів

№ п/п	Критерії оцінювання	Бали
1	Оформлення робіт: тест на відповідність вимогам кафедри	
2	Структурованість роботи (наявність чіткого плану) і валідність (відповідність структури змісту теми)	
3	Чітке визначення актуальності, об'єкта, предмета, цілі, завдань, проблеми, що висвітлюються у рефераті	
4	Змістовність (широта і повнота висвітлення теми)	
5	Коректне оформлення цитування	
6	Бібліографія роботи (кількість і якість, новизна використаних джерел)	
7	Наявність емпіричної частини	
8	Наявність схем, таблиць, діаграм, моделей та вміння їх інтерпретувати й аналізувати	
9	Вміння стисло, логічно і повно доповісти про результати дослідження	
10	Вміння точно і змістовно відповідати на запитання	
	Підсумковий показник (у балах)	
	Оцінка за 5-бальною шкалою	

Тематика групових проектів (колажів)

1. Соціальні статуси і ролі жителя сучасного міста

Виділити основні статуси і ролі жителів міст, охарактеризувати їх типи. Проаналізувати фактори, які визначають можливість людини займати той чи інший статус. Розглянути статусні та рольові набори чоловіків і жінок, проаналізувати як змінюються статуси городян з віком. Проілюструвати свій виступ.

2. Проституція і повії (або наркоманія і наркомани)

Історія розвитку проституції, проституція в сучасному світі (в тому числі і в Харкові), проблема легалізації проституції, соціальні наслідки проституції, соціальний портрет повій (історичний зріз). Проілюструвати свій виступ.

3. Соціальна структура м. Харкова.

Виділіть основні соціальні зони міста (можна на прикладі Харкова), проілюструйте свій виступ. За якими ознаками виділяються зони і чому. Як змінювалося місто з плином часу (наприклад, за останні 100 років) і чому?

4. Соціологія поколінь

Розгляньте стилі поведінки людей різного віку. Якими рисами характеризується соціальна взаємодія людей різного віку? З'ясуйте, які предмети, події. Особистості, значимі для людей різних поколінь. Чи існує різниця і в чому вона полягає? Якими соціальними причинами вона обумовлена? Проілюструйте свій виступ.

5. Гендерні стереотипи

Що таке стереотип, як він формується, що таке гендерні стереотипи, яким чином вони формуються і поширюються? Реклама як один з трансляторів стереотипів. Відображення гендерних стереотипів в рекламі (різні види). Вплив стереотипів на поведінку. Проілюструйте свій виступ.

6. Етнічні групи сучасної України.

Охарактеризувати Україну в етнічному плані. Яким чином сформувалася сучасна ситуація? Описати основні етнічні групи (території), виділити основні етнічні проблеми (як України в цілому, так і окремих регіонів). Розробити свій прогноз міжетнічних відносин.

7. Інститут освіти в Україні та за кордоном

Описати інститут освіти в Україні та різних країнах, виділити основні плюси і мінуси різних систем освіти, основні проблеми освіти в Україні та способи боротьби з ними, перспективи освіти в Україні.

8. Сім'я в сучасній Україні і світі

Описати типи сімей сучасної України, поширення різних типів сім'ї по регіонах України. Статистика в сфері сімейних відносин. Спосіб життя сімей в Україні та в світі. Соціальна політика в сімейній сфері, проблеми сімей та шляхи їх вирішення.

9. Молодіжні субкультури

Опишіть діючі серед молоді субкультури. Продемонструйте їх основні особливості. Опишіть соціальний портрет цих груп. Які ознаки свідчать про існування окремої субкультури, чому виникають субкультури (і в молодіжному середовищі зокрема), які з них можна віднести до контркультури? Проілюструйте свій виступ.

10. Пам'ятники як відображення соціального духу часу.

Розгляньте пам'ятники міста Харкова, поставлені в різні періоди його існування. Яким людям або пам'ятним датам вони присвячені? З чим це пов'язано? На які соціальні групи вони, в першу чергу, спрямовані? Які культурні цінності та ідеї висловлює?

11. Прояви глобалізації в Україні та світі.

Поняття глобалізації та антиглобалізації, ілюстрація проявів глобалізації і антиглобалізації в Україні і в світі, причини та наслідки глобалізації.

12. Мода і модне споживання

Історія розвитку моди, мода в сучасному світі, функції та дисфункції моди, чинники та основні аспекти її прояву. Соціальні групи, які в першу чергу звертають увагу до моди. Проілюструйте свій виступ.

13. Вільний час сучасного жителя України

Визначте поняття «вільний час». Використовуючи дані соціологічних досліджень і статистики, спостережень ваших знайомих, опишіть структуру і зміст вільного часу основних вікових груп в сучасній Україні. Порівняйте проведення вільного часу в сучасній Україні і в Україні 40–50 років тому (60–70 рр. XX ст.); порівняйте проведення вільного часу в сучасній Україні і в розвинутих країнах Заходу. Проілюструйте свій виступ.

14. Агенти соціалізації в сучасному українському суспільстві

Дайте визначення поняття «агенти соціалізації», покажіть, хто або що виконує обов'язки агентів соціалізації в українському суспільстві. Виділіть агентів первинної та вторинної соціалізації. У чому полягають їх функції на кожному з етапів соціалізації? Охарактеризуйте специфіку впливу кожного з них на особистість. Проілюструйте свій виступ.

15. Телебачення як агент соціалізації

Описати процес виникнення телебачення та історію його розвитку. Які зміни відбулися в суспільстві з виникненням телебачення? Чому телебачення вважається агентом соціалізації? Які особливості впливу телепрограм на особистість (соціальні риси людини), їх потреби, інтереси, цінності, зразки поведінки, погляди на етапах первинної та вторинної соціалізації. Проілюструйте свій виступ.

15. Середній клас в Україні і в світі

Пояснити, що таке середній клас. Проаналізувати причини його появи. Виділити функції. Пояснити, чому розвинений середній клас вважається чинником стабільності суспільства. Виділити критерії, за якими людей можна віднести до середнього класу. Описати середній клас України, використовуючи дані соціологічних досліджень і статистики. Чим цінності і спосіб життя середнього класу відрізняється від цінностей і способу життя інших верств суспільства. Проілюструйте свій виступ.

16. Стилi життя основних соціально-класових груп сучасного суспільства

Опишіть соціально-класові групи українського і розвиненого західного суспільства. Розгляньте і порівняйте їх стилі життя. Чим вони займаються? Яку мають освіту? Яке мають житло і майно? Як використовують свій вільний час, де і як відпочивають? Де навчаються їхні діти? Як різні групи впливають на розвиток суспільства? Як до них ставляться інші люди? Проілюструйте свій виступ.

17. Реклама як відображення гендерних стереотипів

Що таке стереотип, як він формується? Що таке гендерні стереотипи, яким чином вони формуються і поширюються? Вплив стереотипів на поведінку людини в різних сферах суспільства. Реклама як один з трансляторів стереотипів. Відображення гендерних стереотипів в рекламі (різні види реклами). Проілюструйте свій виступ.

18. Особливості менталітету українця в народному фольклорі

Що таке менталітет? У чому відбиваються особливості менталітету. Що таке фольклор, як у фольклорі відбивається менталітет. Які основні риси українців ми бачимо завдяки народній творчості. Проілюструйте ці риси прислів'ями, приказками, казками, анекдотами. Порівняйте національні риси українців та інших слов'янських народів (наприклад росіян, білорусів, поляків), використовуючи народну творчість цих народів. Можна також провести порівняння українців з яким-небудь іншим народом на ваш вибір. Проілюструйте свій виступ.

19. Видатна особистість як символ епохи.

Порівняйте портрети відомих людей різних епох. Особливу увагу приділіть радянських часу і сучасної української дійсності. Проаналізуйте, чи відрізняються біографією, соціальним статусом, родом занять, впливом на суспільство, поведінкою видатні особистості в різні епохи і в різних частинах світу: в розвинутих країнах Західної Європи, США, на Сході, в Росії і в Україні. Використовуючи дані соціологічних досліджень, власні спостереження, спостереження своїх друзів, батьків, бабусь і дідусів, визначте, чи є у сучасних українців герої, до яких епох вони належать, чи є у сучасної особистості ідеали. Проілюструйте свій виступ.

20. Прояви глобалізації в Україні та світі.

Поняття глобалізації та антиглобалізації. З чим пов'язана поява глобалізації? Яким чином глобалізація позначається на культурі різних суспільств, в тому числі і на українській культурі? Чи існує вплив української культури на культуру інших країн (в тому числі розвинутих країн Заходу)? Які наслідки глобалізації для світу взагалі і для України зокрема? Проілюструйте свій виступ.

Навчальне видання

БОЛОТОВА Вікторія Олександрівна
БУРЕГА Валерій Васильович
ЛЯШЕНКО Наталя Олександрівна

СОЦІОЛОГІЯ

Посібник для самостійної роботи студентів
усіх спеціальностей денної форми навчання
та дистанційного навчання

Під заг. ред. проф. Буреги В. В.

Відповідальний за випуск В. В. Бурега
Роботу до видання рекомендував А.В.Кіпенський

Редактор Л.А. Пустовойтова
Комп'ютерна верстка О. С. Курандо

План 2016 р., поз. 85

Підп. до друку 30.06.2016 р. Формат 60х84 1/16. Папір офсетний.
Riso-друк. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк.
Наклад 50 прим. Зам. № Ціна договірна

Видавничий центр НТУ «ХПІ». 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3657 від 24.12.2009 р.

Надруковано у копії-центрі «МОДЕЛІСТ»
(ФО-П Миронов М.В., Свідоцтво ВО4№022953)
М. Харків, вул. Червонопрапорна, 3 літер Б-1
Тел. 7-170-354